

דוח על מצב חופש הדת בעולם לשנת 2021:

ישראל, הגדה המערבית ועזה

ישראל

תקציר

חוקי המדינה ופסיקות בית המשפט העליון מגינים על חופש המצפון, האמונה, הדת והפולחן, ללא קשר לשייך הדתי של הפרט. חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו משנת 1992 מגדיר את ישראל כ"מדינה יהודית ודמוקרטית". חוק יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי משנת 2018 קובע, על פי הממשלה, כי "ארץ ישראל היא מולדתו ההיסטורית של העם היהודי; מדינת ישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי, שבה הוא מממש את זכותו הטבעית, התרבותית, הדתית וההיסטורית להגדרה עצמית; ומימוש הזכות להגדרה עצמית לאומית במדינת ישראל הוא ייחודי לעם היהודי".

בספטמבר גזר בית המשפט המחוזי בלוד על ציון כהן שלוש שנות מאסר בגין ביצוע שורה של ניסיונות פיגוע והצתות בבתי דין רבניים בשנת 2020. על פי דיווחים בעיתונות, ב-9 ביוני עצרה המשטרה 12 מפגינים שהשליכו חפצים כבדים לעבר שוטרים במהלך הפגנה של כת חרדית קטנה ליד רחוב בר אילן בירושלים, נגד הקמת מקטע מהרכבת הקלה בעיר שאמור לעבור בשכונה חרדית.

באפריל ובמאי פרצו עימותים במהלך הפגנות "יום הזעם" ברחבי הגדה המערבית ומזרח ירושלים, במחאה על פעולות ישראל בשיח' ג'ראח, בשער דמשק ובהר הבית/חראם אל־שריף בירושלים. ב-13 באפריל, במוצאי היום הראשון של הרמדאן, דיווחו כלי תקשורת וגורמים מהווקף הירדני בירושלים המנהל את הר הבית/חראם אל־שריף, כי משטרת ישראל נכנסה לאתר וניתקה רמקולים ששימשו את הווקף לקריאה לתפילה, שכן הקריאה הפריעה לטקס יום הזיכרון הרשמי לחללי צה"ל בהשתתפות נשיא המדינה ראובן ריבלין, שהתקיים ברחבת הכותל הסמוכה.

במהלך יום שישי האחרון של הרמדאן ב-7 במאי, ושוב ב-10 במאי, נכנסה משטרת ישראל להר הבית/חראם אל־שריף כדי לפזר פלסטינים שנטען כי הם זורקים אבנים, בתוך שימוש בגז מדמיע, רימוני הלם וכדורי גומי.

אף שהממשלה הצהירה כי נדיר שתיאסר על אדם מסוים הכניסה להר הבית/חראם אל־שריף, ארגוני זכויות אדם וחברה אזרחית אמרו שהרשויות הישראליות אוסרות מעת לעת על פלסטינים תושבי השטחים הכבושים ועל אזרחים ערבים/פלסטינים ויהודים את הכניסה לאתר. הממשלה חזרה והדגישה כי תפילה לא מוסלמית אסורה בשטח האתר אך מבקרים לא מוסלמים רשאים להיכנס. קבוצות המשתייכות למיעוט דתי טענו שהמשטרה אינה מעוניינת לחקור התקפות על בני הקהילות שלהן.

הרבנות הראשית המשיכה שלא להכיר ביהדותם של אזרחים שהגדירו עצמם כיהודים, לרבות של מתגיירים, רפורמים וקונסרבטיביים, וכן של אזרחים שלא הצליחו להוכיח שושלת יהודית מצד האם באופן שסיפק את הרבנות הראשית. לפיכך מנעה הממשלה מאותם אנשים גישה לשירותי נישואים, גירושין וקבורה יהודיים רשמיים במדינה.

כמה יחידים וקבוצות יהודים ביצעו מעשים דתיים כמו תפילה והשתטחות בהר הבית/חראם אל־שריף, למרות נורמות היסטוריות ארוכות נגד תפילה לא מוסלמית גלויה במקום. ב-8 ביולי דחה בית המשפט העליון ברוב של עשרה מול אחד, 15 עתירות נגד חוק יסוד ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי (חוק הלאום). הממשלה שמרה על מדיניותה שלא לקבל בקשות חדשות להכרה רשמית בקבוצות דתיות, אך הצהירה כי חברי קבוצות דתיות לא מוכרות נותרו חופשיים לקיים את מנהגי דתם. חברי כמה קבוצות מיעוטים דתיים אמרו שהממשלה לא סיפקה להם את אותם שירותים והטבות כמו לרוב האוכלוסייה היהודית במדינה.

במהלך פרק זמן של שבוע בחודש מאי, כשברקע מתיחות בירושלים ואלימות בעזה, פרצו מהומות בין יהודים לערבים והתפשטה תסיסה אזרחית בכמה ערים יהודיות-ערביות מעורבות במדינה, שגבו מספר רב של הרוגים ופצועים. האלימות במהלך המהומות כללה ירי, יידוי אבנים על ידי מפגינים (הן אזרחים יהודים הן אזרחים

ערבים/פלסטינים), הצתת בתי כנסת, חילול מצבות מוסלמיות והשחתת מכוניות. משטרת ישראל ביצעה כ-1,550 מעצרים במהלך המהומות ואחריהן, שרובם המכריע היה של אזרחים ערבים/פלסטינים. ב-12 במאי, בעיר המעורבת לוד, ירו יהודים למוות במוסא חסונה במהלך עימותים בין התושבים. מאוחר יותר ב-12 במאי, בעיר לוד, רגמו אזרחים ערבים/פלסטינים באבנים את מכוניתו של התושב היהודי יגאל יהושע, שנפגע בראשו מלבנה ונפטר מפצעיו ב-17 במאי. ב-11 במאי, בעיר עכו, הציתו אזרחים ערבים/פלסטינים מלון. בשרפה נפגע אבי הר-אבן בן ה-84, שנפטר מפצעיו ב-6 ביוני. ב-19 במאי מת מפצעיו הנער מוחמד מחאמיד כיוואן, שנורה ב-18 במאי בצומת מי עמי שבכביש 65. משפחתו אמרה שהמשטרה אחראית.

באפריל, קודם לפרוץ המהומות, תקפו צעירים פלסטינים תושבים חרדים בירושלים, והעלו סרטונים של התקיפה לאפליקציית טיק טוק. ב-1 ביולי עצרה המשטרה פלסטינים תושבי ירושלים שחיללו קברים בבית העלמין הר המנוחות בתוך כדי שהם מצלמים את עצמם בטיק טוק. יהודים כיחידים וכקבוצות המשיכו להיות מעורבים בפשעי שנאה אלימים על רקע לאומני נגד פלסטינים ורכושם בגדה המערבית ונגד אזרחים ערבים/פלסטינים (פעולות שהתקופים כינו מתקפות "תג מחיר", שנועדו לשיטתם לגבות "מחיר" על פעולות שעשתה הממשלה כנגד עמדותיהם). נמשכה המתיחות בין הקהילה החרדית לאזרחים לא חרדים, ובכלל זה בעניינים הקשורים לשירות בצה"ל, דיוור, תחבורה ציבורית, השתתפות בכוח העבודה וציות למגבלות הקורונה. בסקר השנתי 'מדד הדת והמדינה בישראל', שפורסם בספטמבר ודגם 800 יהודים בוגרים, דיווח ארגון החברה האזרחית חדו"ש כי 65% מהנשאלים הגדירו עצמם כחילונים (48%) או כמסורתיים שאינם דתיים (17%), תוצאה דומה לזו שהתקבלה בסקר משנת 2020.

בפגישות עם פקידי ממשל ישראלים, הדגישו השגריר, הממונה על היחסים ובכירים אחרים בשגרירות ארה"ב, את החשיבות של פלורליזם דתי וכבוד לכל הקהילות הדתיות. מספר רב של נציגים רשמיים אמריקנים בדרגים גבוהים ערכו ביקור רשמי ביד ושם, אתר הזיכרון לשואה, כדי לשמור על הפניית זרקור ציבורי לנושא האנטישמיות וכדי להדגיש את הסובלנות הדתית. בכירים אמריקנים דיברו בפומבי על החשיבות של שמירת הסטטוס קוו ההיסטורי בהר הבית/חראם אל-שריף, והעבירו את המסר הזה בפגישות עם גורמי ממשל. לאורך השנה השתמשו פקידי השגרירות בפלטפורמות של רשתות חברתיות כדי להביע את תמיכת ארה"ב בסובלנות ובחשיבות הפתיחות לבני קהילות דתיות אחרות. השגרירות תמכה ביוזמות שהתמקדו בדיאלוג בין-דתי ובפיתוח קהילתי, ופעלה לקידום חברה משותפת לאוכלוסיות ערביות ויהודיות. השגרירות קידמה גם פעילויות להפגת מתיחות בין הקהילות הדתיות ולהגברת התקשורת והשותפויות הבין-דתיות, באמצעות מפגשים בין נציגי קהילות דתיות לקידום מטרות משותפות ולהחלפת מידע וחוויות, ובאמצעות מעורבות שמטרתן השתלבות רבה יותר של המיעוט הערבי בכלכלה הלאומית, ובמיוחד במגזר ההייטק.

חלק זה של הדוח יתייחס לישראל שבגבולות קו הסכם שביתת הנשק מ-1949, כולל שטחי רמת הגולן ומזרח ירושלים שנכבשו במהלך מלחמת 67 ואשר בהמשך הוחלו עליהם הריבונות, החוק המקומי וסמכות השיפוט. בשנת 2017 הכירה ארה"ב בירושלים כבירת ישראל ובשנת 2019 הכירה בריבונותה של ישראל על רמת הגולן. לשון הדוח אינה מתיימרת להביע עמדה באף סוגיה של מעמד סופי שדינה להיפתר במשא ומתן בין הצדדים לסכסוך, ובכלל זה הגבולות הספציפיים של הריבונות הישראלית בירושלים או הגבולות בין ישראל לכל מדינה פלסטינית עתידית.

פרק 1. דמוגרפיה דתית

לפי אומדן של ממשלת ארה"ב, האוכלוסייה בישראל מונה כ-8.8 מיליון איש (כך באמצע שנת 2021). לפי מערכת הסיווג של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) בישראל (נתוני 2020), כ-73% מהאוכלוסייה הם יהודים, 18% מוסלמים, 2% נוצרים ו-1.6% דרוזים. 5% הנותרים מסווגים על ידי הלמ"ס כ"אחרים", וכוללים את אלה המזדהים כיהודים אך אינם עומדים בהגדרה היהודית האורתודוקסית ל"יהודי" שמשמשת את הממשלה להליכים אזרחיים, כמו רבים מעולי ברית המועצות לשעבר. נוסף על כך נכללות בהם קהילות קטנות יחסית של שומרונים, יהודים קראים, יהודים משיחיים, אדוונטיסטים של היום השביעי, עדי יהווה ובני דת הבהאים. רוב האזרחים הלא יהודים הם ממוצא ערבי/פלסטיני, ובתוכם כ-77% מ-182,000 הנוצרים במדינה, כך על פי הלמ"ס עד חודש דצמבר. נוצרים שאינם ערבים/פלסטינים הם בעיקר מי שהיגרו מברית המועצות לשעבר בשנות ה-90 כצאצאים של יהודים או עם בני משפחה יהודים וצאצאיהם.

על פי הסקר השנתי בנושא דת ומדינה שעורך ארגון החברה האזרחית חדו"ש לחופש דת, 57% מהאזרחים היהודים אינם משייכים עצמם לאף קבוצה דתית, 19% מגדירים עצמם "דתיים לאומיים", 11% כ"חרדים", 6% "רפורמים", 5% "קונסרבטיבים" ו-2% "חרדים לאומיים".

הקהילות הערבית/פלסטינית המוסלמית, הדרוזית והנוצרית מפורזות בכל הארץ. באזור הגליל חלק מהיישובים הם הומוגניים, ואילו במקומות אחרים יש יישובים מעורבים של קהילות אלה. בנגב יש עשרות יישובים של רוב מוסלמי, ונוסף על הקהילה העלווית בכפר אלעיגר ישנן כמה קהילות דרוזיות ברמת הגולן.

בשנת 2019, שהיא השנה האחרונה שלגביה יש נתונים, העריכו הלמ"ס ומכון ירושלים כי בגבולות המוניציפליים הנוכחיים של ירושלים מתגוררים 563,200 יהודים, 345,800 מוסלמים ו-16,150 נוצרים, שהם כ-99% מכלל אוכלוסיית העיר, המונה 936,400 נפש עד שנת 2019.

על פי נתוני ממשלה וארגוני חברה אזרחית, יש במדינה כ-330,000 עובדים זרים, ובתוכם 97,000 עובדים פלסטינים מתועדים; 31,000 עובדים פלסטינים לא מתועדים; 98,000 מהגרי עבודה עם היתרים, 77,000 מהגרי עבודה ללא היתרים שאינם פלסטינים (שנחלקים בין מהגרי עבודה ללא היתרים ותיירים עם ויזה שפגה); וכן 31,000 מבקשי מקלט, שמתוכם מספר לא ידוע של עובדים. עובדים זרים ומבקשי מקלט כוללים פרוטסטנטים, רומים-קתולים, חברי כנסיית ישוע המשיח של קדושים אחרונים, אדוונטיסטים של היום השביעי, נוצרים אורתודוקסים, בודהיסטים, הינדים ומוסלמים. על פי הפטריארך הלטיני של ירושלים, הקתולים בקרב אוכלוסיית העובדים הזרים כוללים 19,000 פיליפינים, 15,000 הודים, 5,655 סרילנקים, 2,500 קולומביאנים ו-1,100 אנשים ממדינות דרום אמריקה.

פרק 2. כיבוד הממשלה את חופש הדת

מסגרת משפטית

אומנם בישראל אין חוקה אולם סדרה של חוקי יסוד מפרטים זכויות יסוד ומשמשים כבסיס החוקתי של המדינה. חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו משנת 1992 מגדיר את ישראל כ"מדינה יהודית ודמוקרטית" ונשען על הכרזת העצמאות המגינה על החופש לקיים או לא לקיים אמונות דתיות, לרבות חופש המצפון, האמונה הדת והפולחן, ללא קשר לדתו של אדם. החוק משלב בתוך גוף חוקי המדינה הוראות בעניין חופש דת הלקוחות מאמנות בין לאומיות לזכויות אדם, וחלות על אזרחים ועל תושבים פלסטינים.

חוק יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי (חוק הלאום) מכיר ב"מימוש הזכות להגדרה עצמית לאומית במדינת ישראל" כ"ייחודי לעם היהודי", וקורא לקידום "התיישבות יהודית" כערך לאומי. החוק ממליץ – אך אינו מחייב – כי שופטים ישתמשו בפסיקה ובמורשת היהודית כמקור לעקרונות משפטיים במקרים שבהם אין חקיקה רלוונטית או תקדים משפטי.

הרבנות הראשית לישראל היא הסמכות הדתית העליונה במדינה, והחוק מעניק למועצת הרבנות סמכויות לטפל בשירותי הדת היהודיים ולפסוק בענייני הלכה. מועצת הרבנות הראשית מורכבת מרבנים אורתודוקסיים שנבחרו על ידי אספה של רבנים, ראשי רשויות מקומיות, שרי ממשלה ונציגי ציבור שמונו על ידי הממשלה.

עד 1 במרץ שמרה הרבנות הראשית על הסמכות הבלעדית להנפיק תעודות גיור בתוך המדינה לפי הפרשנות האורתודוקסיות להלכה היהודית, אף שהממשלה העניקה מימון לתוכניות גיור אורתודוקסיות ולא אורתודוקסיות גם יחד. קרובי משפחה של מתגיירים לא יכלו לקבל זכויות תושבות, למעט ילדיהם של מתגיירים שנולדו להורה שכבר השלים את הגיור. ב-1 במרץ קבע בית המשפט העליון כי על הממשלה להכיר בגיורים קונסרבטיביים ורפורמיים שנעשים במדינה, לצורכי הגירה, אזרחות ורישום.

רשות האוכלוסין וההגירה של משרד הפנים מכירה בגיור קונסרבטיבי ורפורמי במדינה לצורך רישום כיהודי במרשם האוכלוסין. עם זאת, מי שמתגייר דרך זרם לא אורתודוקסי, בין אם בתוך המדינה ובין אם מחוצה לה, אינו יכול לקבל שירותי דת כגון נישואין, גירושין או קבורה בבית קברות יהודי. צאצאי יהודים זכאים לעלות לארץ על פי חוק זה ללא קשר לאמונה הדתית שעליה גדלו. החוק רואה במי שהיו זכאים לעלות והמירו דתם בבגרותם לדת אחרת, ובכלל זה לזרם היהדות המשיחית, כמי שאינם זכאים עוד להטבות מכוח חוק השבות.

חוק השבות מקנה זכות לכל יהודי, לרבות מי שהתגייר או לכל ילד או נכד של יהודי, לעלות לארץ עם בן/בת זוגו וילדיהם. על פי החוק, ילדיו הקטינים של נכד של יהודי יקבלו מעמד הומניטרי אך לא אזרחות אוטומטית. מסלול הגירה זה אינו זמין ללא יהודים שאינם צאצאים של יהודים. לפי חוק השבות, מי שסיים גיור אורתודוקסי בארץ

או בחו"ל זכאי לעלות לארץ, לקבל אזרחות ולהירשם כיהודי במרשם האוכלוסין האזרחי. אלה שהשלימו את הגיור בקהילה מוכרת מחוץ למדינה, ללא קשר לזרם שאליו הם משתייכים, יהיו זכאים להטבות אלו גם אם לא יוכרו כיהודים על ידי הרבנות הראשית; באלה נכללים זרמים של יהדות רפורמית, קונסרבטיבית וזרמי יהדות נוספים.

החוק מכיר רק בדתות היהדות, הנצרות והאסלאם, ובאמונה הדרוזית והבהאית. קהילות דתיות נוצריות המוכרות מכוח אימוץ מערכת המשפט העות'מאנית (הדוחן), כוללות את הכנסייה האורתודוקסית המזרחית, הכנסייה הלטינית (קתולים רומים) הכנסייה הארמנית (גרגוריאנים), הכנסייה הקתולית הארמנית, הכנסייה הסורית הקתולית, הכנסייה הקתולית הכלדית, הכנסייה המלכית היוונית-קתולית, המארונים, הכנסייה הסורית-אורתודוקסית והכנסייה האוונגלית האפיסקופלית. הקהילות האנגליקניות והבהאיות מוכרות בזכות חוק מתקופת המנדט הבריטי שאומץ על ידי הממשלה. הממשלה אינה מכירה בקהילות דתיות אחרות כקהילות אתניות דתיות מובחנות, ובכלל זה בעדות פרוטסטנטיות גדולות המתגוררות במדינה. ישנם שני מסלולים משפטיים להכרה רשמית, על פי חוקים שאומצו מתקופת המנדט הבריטי: פנייה למשרד ראש הממשלה או למשרד הפנים. קהילות רשאיות לערער לבית המשפט העליון על בקשות שנדחו.

קהילות דתיות מוכרות פטורות ממיסוי על מקומות תפילה, ורשאיות לנהל בתי דין נפרדים להחלת חוקים הנוגעים למעמד אישי. עיריות רשאיות לגבות ארנונה על נכסים דתיים שאינם משמשים לתפילה, כגון בתי ספר, מנזרים, אכסניות עולי רגל ובתי תמחוי.

החקיקה קובעת הקמת מועצות דתיות ליישובים יהודיים ודרוזיים. למשרד לשירותי הדת יש סמכות שיפוט על 133 המועצות הדתיות היהודיות במדינה, המפקחות על מתן שירותי דת לקהילות יהודיות. האגף לעדות דתיות במשרד הפנים מוסמך על ענייני הדת הנוגעים לאוכלוסיות לא יהודיות, ומפקח על המועצה הדתית של הדרוזים. האגף לעדות דתיות מכנס מדי שנה את מועצת ראשי הדתות בהשתתפות כל הדתות המוכרות, כולל היהדות, לכנס המשמש פורום דיונים עבורן. בשנת 2020 ובשנת 2021 לא התכנסה המועצה עקב מגפת הקורונה; ההתכנסות האחרונה התקיימה ב־2019, והבאה מתוכננת ל־2022.

החוק קובע כפלילי מעשים של נזק, הרס או חילול אתרים דתיים (עד שבע שנות מאסר), ופעולות שפוגעות בחופש הגישה של המתפללים לאתרים דתיים (עד חמש שנות מאסר). אתרים דתיים מסוימים הנחשבים לעתיקות זוכים להגנה נוספת מכוח חוק העתיקות. משרד התיירות אחראי להגנה ולתחזוקה של אתרים דתיים לא יהודיים נבחרים, ואילו המשרד לשירותי דת מנהל ומתחזק אתרי דת יהודיים נבחרים. החוק קובע גם מאסר של עד חמש שנים בגין פעולות העלולות לפגוע ברגשותיהם של בני הדתות השונות בנוגע לאתרי הדת שלהם. החוק מעניק לממשלה, ולא לבתי המשפט, את הסמכות להחליט על היקף הזכות לפולחן באתרים דתיים מסוימים.

החוק קובע כפלילית כל הפרעה במכוון וללא הצדקה למפגש של אנשים שהתאספו כדין לצורך פולחן דתי או כל תקיפה של אדם במפגש כזה. מעשה פלילי יהיה גם להשמיד, לפגוע או לחלל בכוונה כל חפץ שנחשב למקודש על ידי קבוצת אנשים כלשהי, עם עונש של עד שלוש שנות מאסר על הרשעה. תקנות הממשלה מכירות ב־16 אתרים כמקומות קדושים ליהודים, ואילו רשויות תקציביות וממשלתיות אחרות מכירות בכ־160 אתרים נוספים כקדושים ליהודים.

החוק קובע כפלילית כל קריאה המשבחת, תומכת או מעודדת פעולות אלימות או פעולות טרור, במקרים שבהם פעולות כאלה צפויות להוביל לאלימות, כולל קריאות לאלימות נגד קבוצות דתיות. החוק קובע כפליליות אמירות המשפילות, מבזות או מבטאות אלימות כלפי אדם על בסיס גזע, אך מאפשר להחריג אמירות המצטטות מקור דתי, אלא אם קיימת הוכחה לכוונה להסית לגזענות. "פגיעה ברגשות דתיים" היא עבירה פלילית שעונשה מאסר עד שנה. פגיעה כזו כוללת פרסום או אמירה של דבר מה העלול לפגוע ברגש הדתי או באמונה של אחרים.

החוק קובע כי מעשי איבה כלפי אדם או קבוצה עקב השתייכות דתית או חברות בקבוצה דתית, ייחשבו לעבירה בנסיבות מחמירות, והעונשים ייקבעו לפי הכפלת העונש על העבירה המקורית או 10 שנות מאסר - לפי העונש הקל יותר.

הווקף הירדני בירושלים מנהל את הר הבית/חראם אל־שריף, ואילו המשרד הירדני לענייני אסלאם ומקומות קדושים תומך בתחזוקה ובמשכורות של צוות הווקף בירושלים.

מאז 1993 שב ופסק בית המשפט העליון בהזדמנויות שונות כי ליהודים יש זכות להתפלל בהר הבית/חראם אל־שריף, אך המשטרה רשאית להגביל זכות זו בשם הסדר הציבורי והביטחון. בשנת 2019 שב בית המשפט והדגיש כי תקדים בנושא זה אינו בגדר התערבות בהחלטות הממשלה, למעט במקרים חריגים במיוחד, כאשר ההחלטה מהווה עיוות צדק גדול או בלתי סבירה ביותר. בית המשפט שב ואישר עמדה זו בהחלטה בשנת 2020.

"חוק הנכבה" אוסר על מוסדות שמקבלים מימון ממשלתי לעסוק בהנצחת הנכבה או "האסון", שהם המונחים המשמשים את הפלסטינים לתיאור עקירתם של מאות אלפי פלסטינים מבתייהם במהלך מלחמת העצמאות ב-1948. הפעילויות האסורות על פי החוק כוללות שלילת זכות קיומה של מדינת ישראל כ"מדינה יהודית ודמוקרטית" או ציון "יום העצמאות של ישראל או יום הקמת המדינה כיום אבל".

החוק מחייב אזרחים לקבל היתר מטעם משרד הפנים או ראש הממשלה לצורך יציאה למדינות של ישראל אין יחסים דיפלומטיים עימן, ובכלל זה ביקור בסעודיה לרגל מצוות החאג'; ברוב המקרים של המקרים, הממשלה מנפיקה היתרים אלה. נוסע שלא ביקש אישור מראש חשוף לעונש מאסר או קנס בגין נסיעה בלתי חוקית.

החוק אוסר לגייס אדם מתחת לגיל 18 ללא הסכמת שני ההורים. החוק אוסר להציע הטבה מהותית למתגייסים פוטנציאליים כחלק מתהליך הגיוור.

הממשלה מספקת שירותי חינוך ציבורי נפרדים לילדים יהודים וילדים ערבים/פלסטינים, עם הוראה בעברית ובערבית בהתאמה. לילדים יהודים, בתי הספר הציבוריים נחלקים לדתיים וחילוניים, וכל משפחה רשאית לבחור את זרם החינוך הציבורי עבור ילדיה ללא קשר למוצא אתני או לשייכות דתית. לילדים קטינים עומדת הזכות לבחור בית ספר ציבורי חילוני במקום דתי, ללא קשר להעדפת ההורים. על פי חוק, המדינה מספקת את המקבילה למימון בתי ספר ציבוריים גם לשני זרמי חינוך חרדיים שמוגדרים חינוך "מוכר שאינו רשמי" (סוג של חינוך פרטי למחצה), ומזוהים עם מפלגות חרדיות: זרם החינוך העצמאי המזוהה עם יהדות התורה וזרם החינוך התורני המזוהה עם ש"ס.

כנסיות זכות למימון ממשלתי חלקי להפעלת בתי ספר המסווגים "מוכר שאינו רשמי". תושבי ירושלים הפלסטינים רשאים לשלוח את ילדיהם לאחד מבתי הספר הכנסייתיים הללו או לבית ספר פרטי המופעל על ידי הווקף המוסלמי בירושלים; שניהם כוללים לימודי דת. חלק מבתי הספר הציבוריים בירושלים שפועלים במימון ממשלתי, משתמשים בתוכנית הלימודים של הרשות הפלסטינית. חינוך דתי הוא חלק מתוכנית הלימודים של הרשות הפלסטינית לתלמידים בכיתות א-ו בבתי ספר אלה, עם שיעורי דת נפרדים למוסלמים ונוצרים. תלמידים בבתי ספר אלה רשאים לבחור מקצועות לימוד, אך לא לסרב להשתתף בשיעורי הדת.

הרבנות הראשית קובעת מי רשאי להיקבר בבתי קברות ממלכתיים יהודיים, ומגבילה זכות זו לאנשים הנחשבים יהודים על פי אמות המידה היהודיות האורתודוקסיות. החוק קובע את זכותו של כל אדם לקבורה בטקס אזרחי, ומחייב את הממשלה להקים בתי קברות אזרחיים באזורים שונים ברחבי הארץ. החוק מגדיר כעבירה פלילית מעשים של חילול בתי קברות, והעונש על כך הוא מאסר של שלוש שנים.

הסמכות החוקית של בתי דין דתיים שמנהלות קהילות דתיות בעלות הכרה רשמית, נשענת על חוקים מתקופת האימפריה העות'מאנית ותקופת המנדט הבריטי, המקנים לחברי הקהילה סמכות לשפוט בענייני נישואין, גירושין וקבורה. החוק מתיר רישום אזרחי של שני אנשים כזוג נשוי מחוץ למערכת בתי הדין הדתיים, רק אם הם נישאו מחוץ למדינה או אם הם בני דתות שונות, ואם בתי הדין הדתיים שלהם אינם מתנגדים לרישום האזרחי או אם שני בני הזוג רשומים כ"חסרי דת" במרשם האוכלוסין. החוק המחייב שוויון לנשים כולל ניסוח מפורש הפוטר אותו מלחול על ענייני נישואין וגירושין ומינוי לתפקידים דתיים.

נישואין בתוך המדינה שמקבלים מעמד משפטי ואפשר לרשום אותם, הם רק אלה שנעשים על פי חוקי הדת של הקהילות הדתיות הזוכות להכרה רשמית. הנישאים מחוץ לגבולות המדינה רשאים להירשם במשרד הפנים. בחלק מהקהילות הדתיות הלא מוכרות, חברי הקהילה רשאים לקבל או לשנות את מסמכי המעמד האישי שלהם, ובכלל זה רישיון הנישואין, רק דרך הרשויות של אחת מהקהילות הדתיות המוכרות, אם הרשויות מסכימות.

החוק מטיל עונש מאסר של עד שנתיים על המתחתנים או מתגרשים או המנהלים טקסים אלה שלא דרך הרבנות הראשית.

לבתי דין דתיים נתונה סמכות בלעדית בתיקי גירושין כאשר הבעל והאישה רשומים באותה דת מוכרת. חברי קהילות דתיות שאינן מתירות גירושין, כמו למשל קתולים, אינם רשאים להתגרש. תיקי משמורת בקרב אזרחים מוסלמים הם בסמכות השיפוט הבלעדית של בתי הדין השרעיים. לבתי משפט אזרחיים יש סמכות שיפוטית בתיקי מעמד אישי במקרים שבהם בתי הדין הדתיים חסרי סמכות, כמו במקרים של זוגות ביך-דתיים או זוגות בני אותו מין.

סוגיות שנגזרות מהליכי גירושין, כולל מזונות לבני זוג, מזונות לילדים, משמורת ילדים, אפוטרופסות וחלוקת רכוש, נמצאות בסמכות מקבילה של בתי דין דתיים ואזרחיים. בית הדין הראשון שקיבל לידי את התיק, יהיה בעל סמכות

השיפוט הבלעדית עליו. הווקף הירדני מנהל בתי דין מוסלמיים בירושלים עבור תושבים מוסלמים, כאשר למשרד הירדני לענייני הווקף והאסלאם יש סמכות ערעור.

על פי חוקי ההלכה היהודית, אישה יהודייה שבעלה מסרב לתת לה גט לא תוכל להינשא מחדש כחוק במדינה. אומנם בית דין רבני רשאי להורות לבעל לתת גט, אך אין בכוחו לבטל את הנישואין אם הבעל מסרב. במקרים כאלה בתי הדין הרבניים רשאים להטיל על הבעל עונשים קהילתיים, ובכלל זה איסור עשיית עסקים כספיים עם סרבן או הדרתו מפעילות קהילתית, ולפרסם החלטות אלה לציבור. החוק מאפשר לבתי הדין הרבניים לדון במקרים של סרבנות גט שבהם בני הזוג אינם אזרחים ישראלים, אם מתקיימים תנאים מסוימים (למשל, אם בני הזוג גרים בחו"ל במקום שאין בו בית דין רבני).

לבתי הדין האזרחיים יש סמכות ראשונית בשאלות של ירושה, אך הצדדים רשאים להגיש תיקים כאלה לבתי הדין הדתיים בהסכמה הדדית. החלטותיהם יהיו כפופות לביקורת בית המשפט העליון. כאשר בתי הדין הרבניים מפעילים את סמכותם בעניינים אזרחיים, הם מחילים את הדין הדתי, השונה מהדין האזרחי, כולל בעניינים הנוגעים לזכויות הקניין של אלמנות ובנות. ילד שנולד לאישה שעדיין נשואה לגבר אחר ייחשב על פי ההלכה היהודית לממזר (ילד מיחסיים בלתי מורשים), דבר המגביל את סיכווי הנישואין העתידיים שלו בתוך הקהילה היהודית שומרת המצוות.

השירות הצבאי הוא חובה לאזרחים יהודים, גברים דרוזים וגברים צ'רקסים (מוסלמים במקור מאזור הקווקז הצפון-מערבי שהיגרו לישראל בסוף המאה ה-19). צה"ל אינו רואה בסרבנות מצפונית על בסיס אמונה דתית עילה לפטור משירות צבאי.

נשים יהודיות דתיות וגברים חרדים רשאים לבקש פטור משירות צבאי. מרבית תלמידי הישיבה החרדים, עדי יהווה ותלמידים דתיים דרוזים מקבלים דחייה לשירות הצבאי בכמה שנים, ולאחר מכן הם מקבלים פטור. עתירה לגיוס גברים חרדים תלויה ועומדת בבית המשפט העליון גם בסוף השנה. ערבים מוסלמים ונוצרים וכן נשים דרוזיות וצ'רקסיות מקבלים פטור בפועל בכך שאינם מקבלים צו גיוס. מקבלי פטור משירות צבאי רשאים להתנדב לצבא או לשירות אזרחי-לאומי. חברי עדי יהווה אינם זכאים למסלול השירות הלאומי.

ההשתייכות לדת מוכרת מתועדת במרשם האוכלוסין, ובדרך כלל מועברת מהורים לילדים, אלא אם האדם משנה אותה בעקבות המרה רשמית לדת מוכרת אחרת. השייך הדתי רשום במרשם האוכלוסין אך לא בתעודות זהות רשמיות.

כל האזרחים העומדים בקריטריונים של הרבנות הראשית ל"יהודים" על פי ההלכה היהודית רשומים כיהודים, בין אם הם אורתודוקסים ובין אם לאו (אלא אם המירו את דתם לדת אחרת). כ־450,000 אזרחים שמזדהים כיהודים אך אינם עומדים בקריטריונים של הרבנות הראשית ל"יהודים", וכן בני קהילות דתיות בלתי מוכרות, רשומים כ"חסרי דת". רובם המכריע הם מהגרים מברית המועצות לשעבר וילדיהם, שקיבלו אזרחות על פי חוק השבות אך אינם מוכרים כיהודים על ידי הרבנות הראשית, מכיוון שאינם יכולים להוכיח שהם עונים להגדרה האורתודוקסית של יהדות דרך שושלת האם.

חוק האזרחות והכניסה לישראל, שעבר לראשונה בשנת 2003 ומתחדש מדי שנה, אוסר במפורש על מתן מעמד תושב לאיראנים, עירקים, סורים, לבנונים ופלסטינים מהגדה המערבית ומעזה, גם אם הם בני זוג של תושבים או אזרחים ישראלים, אלא אם משרד הפנים אישר זאת כחריג, בדרך כלל על רקע הומניטרי.

בהקשר של זכויות עובדים, החוק קובע כי שבת וחגים יהודיים הם ימי מנוחה לאומיים, ומעניק לעובדים שאינם יהודים ימי מנוחה חלופיים. החוק מטיל אחריות פלילית (עד חודש מאסר בפועל) על מעסיקים שפותרים את עסקיהם ומעסיקים יהודים בשבת, למעט בעלי עסקים שעובדים בעצמם. מהחוק מוחרגים תשתיות חיוניות וענפי אירוח, תרבות ונופש. החוק מורה לשר העבודה והרווחה להביא בחשבון את "מסורת ישראל" בבואו לשקול מתן אישורים לעבודה בשבת. החוק אוסר להפלות עובדים המסרבים לעבוד ביום המנוחה שהם זכאים לו על פי דתם, בלי קשר להיותם שומרי מצוות או לא.

החוק אוסר על אפליה בהעסקה ובעבודה על רקע דת, גזע, מין, גיל, מוצא לאומי, מוצא אתני, נטייה מינית או מגבלה פיזית, ובכלל זה אפליית עובדים, עובדי קבלן או מועמדים לעבודה.

החוק קובע כי תחבורה ציבורית המופעלת וממומנת על ידי הממשלה לא תפעל בשבתות, למעט תחבורה המסיעה לבתי חולים, ליישובים מרוחקים או ליישובים שאינם יהודיים, ולרכבים החיוניים לביטחון הציבור או לניהול שירותי תחבורה ציבורית.

בידי הרבנות הראשית נתונה הסמכות החוקית היחידה להנפיק תעודות כשרות המעידות על עמידה של מסעדה או מפעל בכללי ההלכה היהודית למוזן. עסקים רשאים להציג הצהרה הנוגע לכללי הכשרות שעליהם הם מקפידים ומי הארגון המפקח על אותם כללים, אך אסור להשתמש במילים "כשר" או "תעודה" ללא רישיון כשרות מהרבנות. לרבנות הראשית סמכות לסמן עסקים העוברים על חוק זה.

המדינה היא צד לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות, עם סייג הקובע כי ענייני מעמד אישי ייקבעו על פי החוק הדתי של הצדדים הנוגעים בדבר, והמדינה שומרת לעצמה את הזכות להחיל את החוק הדתי במקרים שהוא אינו עולה בקנה אחד עם חובותיה מכוח האמנה.

התנהלות הממשלה

מכיוון שזהות דתית ולאומית קשורות לרוב בקשר הדוק, קשה לעיתים לסווג אירועים כמבוססים אך ורק על זהות דתית.

בספטמבר גזר בית המשפט המחוזי בלוד שלוש שנות מאסר על ציון כהן בגין ביצוע שורה של הצתות בבתי דין רבניים; כהן גם חויב בתשלום קנס בסך 10,000 שקל (3,200 דולר). הרשויות עצרו את כהן ב־2020 וקשרו אותו להצתות. כהן הודה ואמר כי מטרתו הייתה למנוע מבתי המשפט לספק שירותי דת לציבור החילוני, כחלק מקידום מטרתו להפריד בין דת ומדינה.

ב־9 ביוני, לפי דיווחים בעיתונות, עצרה המשטרה 12 מפגינים שהשליכו חפצים כבדים על השוטרים כחלק ממחאה שקיימה כת חרדית קטנה ליד רחוב בר אילן בירושלים; המפגינים מחו על העברת מקטע של הרכבת הקלה דרך שכונה חרדית. ב־24 באוגוסט התאספו כ־300 מפגינים חרדים בצומת בר אילן, וחסמו את הכביש במחאה על בניית קו הרכבת הקלה. המשטרה השתמשה בתותחי מים כדי לפזר את ההמון. הרשויות מסרו כי עצרו ארבעה אנשים על הפרת הסדר וכי שוטר אחד נפצע מגז פלפל. לפי העיתונות, המפגינים קראו כי בניית קו הרכבת היא "גזרת גירוש והשמדה" המכוונת כלפי הקהילה החרדית בירושלים.

במהלך אפריל ומאי פרצו עימותים ברחבי הגדה המערבית ומזרח ירושלים כחלק מהפגנות "יום הזעם", במחאה נגד פעולות ישראל בשיח' ג'ראח, בשער דמשק ובהר הבית/חראם אל שריף בירושלים. הפלגים הפלסטיניים הלאומיים והאסלאמיים בגדה המערבית קראו לפלסטינים ברחבי הגדה, בערים, בכפרים ובמחנות פליטים, להשתתף ב"יום הזעם" ב־11 במאי כדי למחות על פעולות כוחות הביטחון וישראלים תושבי מזרח ירושלים, המכוונות נגד פלסטינים במתחם הר הבית/חראם אל־שריף ובשיח' ג'ראח.

על פי עיתונות ומשקיפים מארגוני חברה אזרחית, ריכוז של אירועים הקשורים להר הבית/חראם אל־שריף תרם לצד גורמים נוספים להסלמה, והוביל לפרוץ המהומות והעימותים ברחבי ירושלים, הגדה המערבית ועזה. ב־13 באפריל, במוצאי היום הראשון של הרמדאן, דיווחו גורמים בתקשורת ובווקף כי משטרת ישראל נכנסה להר הבית/חראם אל־שריף וניתקה רמקולים ששימשו לקריאה לתפילה, בעקבות הפרעת הקריאה לטקס יום הזיכרון הרשמי לחללי צה"ל, שהתקיים בהשתתפות נשיא ישראל ראובן ריבלין ברחבת הכותל הסמוכה.

ב־17 ביוני הוגש כתב אישום נגד שוטר, ששמו לא פורסם, באשמת המתה בקלות דעת של איאד חלאק, פלסטיני אוטיסט, בעיר העתיקה בירושלים בשנת 2020. בתום חקירה הצהיר משרד המשפטים כי חלאק לא היווה סכנה למשטרה. על פי דיווחי העיתונות, בהלווייתו של חלאק קראו מפגינים פלסטינים קריאות לזכר הטבח של מוסלמים ביהודים בקרב ח'ייבר (קרב מהמאה השביעית שהתרחש ליד העיר מדינה).

ב־7 במאי, במהלך יום שישי האחרון של הרמדאן, משטרת ישראל נכנסה להר הבית/חראם אל־שריף כדי לפזר פלסטינים שנטען כי זרקו אבנים, בתוך שהיא עושה שימוש בגז מדמיע, רימוני הלם וכדורי גומי. כלי התקשורת דיווחו כי פלסטינים אגרו בהמשך אבנים במתחם לשימוש נגד המשטרה ואנשי הימין הקיצוני המתכננים לצעוד בעיר העתיקה. ב־10 במאי, משטרת ישראל נכנסה שוב למתחם והשתמשה ברימוני הלם, גז מדמיע וכדורי גומי כדי לפזר פלסטינים. הסהר האדום הפלסטיני מסר כי יותר מ־300 אנשים נפצעו. בניסיון להפיג את המתרחש ולהפחית את הפוטנציאל לעימותים, משטרת ישראל אסרה זמנית על לא מוסלמים לבקר בהר הבית/חראם אל־שריף.

ב־13 בדצמבר שחררו הרשויות את ראאד סלאח, ראש הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית שהוצא מחוץ לחוק, מכלא מגידו, שם ריצה 17 חודשי מאסר מתוך 28 חודשים שנגזרו עליו ב־2019 בגין הסתה לטרור במהלך הלוויה

לשלושה מתבלים שהיו מעורבים בהריגת שוטרים בהר הבית/חראם אל־שריף. קהל של כ־1,000 תומכים בירך את סלאח עם שובו לביתו באום אל־פחם. ב־20 בדצמבר נפגש עם סלאח חבר הכנסת מאזן גנאים, חבר מפלגת רע"ם שבקואליציה, אירוע שהביא פוליטיקאים באופוזיציה להכריז כי גנאים הוא "תומך טרור".

ב־2 בפברואר הורשע הרב יוסף אליצור, לשעבר רב ישיבת היישוב יצהר, בהסתה לאלימות, בשל מאמרים שפרסם בשנת 2013 עם קריאה ליהודים להתקומם נגד האלימות הפלסטינית וקריאה לרשויות שלא לעצור את מי שביצעו מתקפות אלימות ושנאה נגד פלסטינים, המכונות על ידי התוקפים מתקפות "תג מחיר" (מתקפות שמטרתן המוצהרת היא לגבות "מחיר" על פעולות שעושה הממשלה ונוגדות את עמדותיהם). הפרקליטות ציינה שאליצור היה גם ממחבריו של ספר הקובע שהרג של לא יהודים מותר על פי ההלכה. ב־18 במרץ נגזרו על אליצור ארבעה חודשי מאסר על תנאי וקנס. ב־5 במאי ערערה הפרקליטות על גזר הדין ודרשה עונש של תשעה חודשי מאסר. עד סוף השנה היה הערעור תלוי ועומד.

הממשלה המשיכה להתיר גישה מבוקרת להר הבית/חראם אל־שריף, במסגרתה הותר רק למוסלמים לעסוק בפולחן דתי במקום. הממשלה הצהירה כי על פי הבנתה את הסטטוס קוו שלאחר 1967 בהר הבית/חראם אל־שריף, כניסת מבקרים שאינם מוסלמים מותרת אך נאסר פולחן לא מוסלמי במתחם, ובד בבד נשמר "התפקיד המיוחד" שממלאת ירדן באתר, כמצוין בהסכם השלום בין ישראל לירדן משנת 1994. הווקף טען כי הרשויות הישראליות המשיכו להתערב בניהולו את האתר, לרבות עיכוב עבודות תחזוקה ושיקום שממתינות כבר זמן רב. גורמים ופעילים ישראלים שבו וצינו כי הווקף מנסה מדי פעם לבצע תיקונים מבלי לתאם עם הרשויות הישראליות. בעקבות איסור המשטרה על אנשי צוות מסוימים של הווקף להיכנס לאתר, טען הווקף כי נפגעה יכולתו לנהל את האתר, מכיוון שהרשויות הישראליות סירבו להעניק אישורים לעובדים חדשים שנשכרו לעבוד בו, מצב שהותיר את הווקף במחסור חמור של כוח אדם.

ב־5 באוקטובר קבע בית משפט השלום בירושלים כי "תפילה יהודית חרישית" בהר הבית/חראם אל־שריף אינה מפירה את כללי המשטרה החלים על המקום. פסק הדין ניתן בתגובה לתיק שעניינו צו מניעה מנהלי ל־15 יום נגד אדם שהמשטרה הרחיקה מהר הבית/חראם אל־שריף ב־29 בספטמבר, בטענה שהפר את הסדר הציבורי משום שעסק בתפילה יהודית. השופט קבע כי תפילה חרישית "אינה כשלעצמה הפרה של הנחיות המשטרה", האוסרות על תפילה לא מוסלמית "חיצונית וגלויה" באתר. אלמוניטור אמר כי פסיקת בית משפט השלום הייתה "חסרת תקדים" ו"נראה שהיא מערערת את הסטטוס קוו השורר באתר". ב־8 באוקטובר ביטל בית המשפט המחוזי בירושלים את פסיקת בית משפט קמא, וקבע כי משטרת ישראל פעלה "בסבירות", ו"העובדה שהיה מי שהבחין בתפילה היא עדות לכך שהתפילה הייתה גלויה". השר לביטחון פנים עומר בר לב תמך בערעור, ואמר כי "שינוי בסטטוס קוו יסכן את ביטחון הציבור ועלול לגרום להתלקחות". הווקף אמר כי פסיקת בית המשפט קמא היא "הפרה בוטה" של קדושת המתחם ו"פרובוקציה ברורה" כלפי מוסלמים.

באפריל, בתחילת הרמדאן, הגבילו הרשויות הישראליות את מספר הפלסטינים המורשים להיכנס לירושלים מהגדה המערבית למטרת הגעה להר הבית/חראם אל־שריף ל־10,000 מחוסנים, בשל "שיעורי תחלואה גבוהים" מנגיף הקורונה בגדה המערבית. רשויות צה"ל אמרו כי הצעדים נועדו לאפשר את המשך חופש הפולחן והדת, בתוך מניעת התפשטות הקורונה באזור.

בדצמבר דווח בעיתונות כי קבוצה דתית קיצונית הוציאה צו הלכה הקורא להרוג את השר לשירותי דת מתן כהנא. בעיתון הארץ דווח כי זהותה המדויקת של הקבוצה אינו ידוע, אך מקורות אחרים ציינו כי מדובר ב"קבוצת שוליים דתית קיצונית". על פי העיתון, מקורות קשרו את האיומים על כהנא לחלק מהרפורמות הדתיות שקידם, ונגעו לגיור, תעודת כשרות ולפשרה עם תנועות יהודיות לא אורתודוקסיות על מרחב תפילה שוויוני (מעורב) בכותל, וכן בשל עצם השתתפותו בממשלה שמדירה מפלגות חרדיות. שירות הביטחון הכללי (השב"כ) ציין כי הוא רואה באיומים על כהנא סכנה מיידית, והורה על הצמדת שומרי ראש ואבטחה לשר מייד עם היוודעו עליהם.

ב־22 ביוני דווח בחדשות ערוץ 13 כי השר לביטחון פנים עומר בר לב (העבודה) ויו"ר ועדת החוץ והביטחון רם בן ברק (יש עתיד) ביקשו סיוע מהיועץ המשפטי לממשלה ושר הביטחון בהגדרת ארגון להב"ה (ראשי תיבות של "למניעת התבוללות בארץ הקודש") כארגון טרור. להב"ה מתואר על ידי העיתונות כקבוצת עליונות יהודית ימנית קיצונית. בקשה נוספת שלהם משר הביטחון והיועץ המשפטי לממשלה הייתה להוציא את להב"ה אל מחוץ לחוק, וכן את העמותה הרשומה המממנת אותה – 'הקרן להצלת עם ישראל'. על פי החוק למאבק בטרור, יש לשר הביטחון סמכות להגדיר ארגון כארגון טרור, באישור היועץ המשפטי לממשלה. ב־12 בספטמבר חתמה קבוצת רבנים בולטים, המתוארים בעיתונות כרבני ציונות דתית וחרדים, על עצומה המוחה על יוזמה זו, בטענה כי ארגון להב"ה פועל במסגרת זכותו למחות על נישואים מעורבים בהתאם לחוק ולתורה, ולא היה מעורב באלימות או בפעילות

בלתי חוקית. בעקבות העצומה, פנתה לממשלה עמותת תג מאיר - ארגון גג של קבוצות יהודיות הפועלות לניטור ומניעה של פשעי שנאה וגזענות דתית במדינה - בבקשה להכריז על להב"ה כארגון טרור.

בשל הבחירות בחודש מרץ וחילופי השלטון ביוני, דחה בית המשפט העליון ל-6 בינואר 2022 את היישום של פסק דין משנת 2017 המבטל את הפטור של גברים חרדים משירות צבאי. זו הייתה הפעם העשירית שביטול המשפט דחה את היישום. ב-22 באוגוסט אישרה ועדת השרים לחקיקה טיוטת הצעת חוק הקוראת להגדלה הדרגתית של מספר הגברים החרדים המשרתים בצה"ל. הצעת החוק כוללת מדדים שנתיים לחרדים המשרתים בצבא, וצמצום התמיכה הממשלתית בישיבות אם לא יושגו מדדים אלו.

חלק מהקהילות החרדיות טענו שגיוס חובה הוא פגיעה בזכות לסרבנות מצפונית על בסיס אמונות דתיות אולם משרד הביטחון דחה טענה זו. צה"ל דיווח על מספרים הולכים וגדלים של מתגייסים חרדים מאז 2011 לפחות, בעיקר ליחידות חרדיות ייעודיות כמו גדוד נצח יהודה.

הרשויות המשיכו לאפשר שימוש ברחבה זמנית שנמצאת דרומית לשער המוגרבים ובצמוד לכותל המערבי, אך אינה גלויה לעין מהרחבה המרכזית של הכותל המערבי, לשם עריכת תפילות יהודיות שוויוניות (נשים וגברים). הרשויות ייעדו את הרחבה לחברי התנועות הקונסרבטיבית והרפורמית, כולל לטקסים דתיים כמו בר מצווה ובת מצווה. ב-4 בנובמבר מתח בית המשפט העליון ביקורת על הממשלה בשל אי-התקדמות בשדרוג האזור למרחב תפילה שוויוני קבוע. ב-7 בדצמבר הודיעה הממשלה לבית המשפט העליון כי בכוונתה להמשיך לשדרג את הרחבה השוויונית, אך לא הזכירה צעדים שתנקוט להמשך מתן שוויון והכרה הכלולים בהסכם הכותל מ-2016. הסכם 2016 היה פשרה בין הקהילות האורתודוקסיות והלא אורתודוקסיות, שהממשלה "הקפיאה" ב-2017, וכלל בניית רחבת קבע לתפילה מעורבת בניהול קבוצות לא אורתודוקסיות, עם כניסה שוויונית לכל אזורי התפילה הסמוכים לכותל המערבי. הממשלה התבקשה לעדכן את בית המשפט בהתפתחויות בתוך שישה חודשים.

התיק שנידון בבית המשפט העליון היה שילוב של תביעות שונות נגד הממשלה לאפשר תפילה לכל זרמי היהדות הדתיים בכותל, חלקן משנת 2013. התוצאה הייתה הסכם הכותל ב-2016. בשנת 2018 אישרה ועדה ממשלתית מיוחדת את הרחבת הרחבה הזמנית לחברי התנועות הקונסרבטיביות והרפורמיות. התנועות היהודיות הלא אורתודוקסיות הצהירו כי שדרוג רחבת התפילה לבדה אינו בגדר עמידה בהסכם שנחתם עם הממשלה ב-2016. נוסף על כך ציינו משקיפים כי פיגומים מנעו מהמבקרים ברחבת התפילה השוויונית מלהגיע לכותל, מאז שנפל במקום סלע בשנת 2018. באותה תקופה ניהלה הקרן למורשת הכותל פרויקטים גדולים של בנייה ברחבה המרכזית, וביצעה בדיקות שגרתיות לאיתור סלעים לא יציבים ברחבה המרכזית, מבלי לחסום את הגישה לכותל.

ב-2 בספטמבר דחה בית המשפט העליון עתירה שהגישו רבניות, בדרישה לשיפורים מבניים שימנעו את קריסת גשר המוגרבים (הכניסה היחידה של לא מוסלמים להר הבית/חראם אל-שריף, שחוצה מעל רחבת הנשים אל הרחבה המרכזית); בית המשפט קיבל את טענת המדינה שלפיה היא פועלת לשיקום קורות העץ על יסודות מתכת התומכים בגשר. בית המשפט הוסיף כי "במקום כמו הר הבית, שבו כל שינוי עלול להוביל לסערה מדינית או ביטחונית, החלטת מוסדות המדינה שלא לשנות את המצב הקיים בשטח היא החלטה מעשית וסבירה שאין מקום להתערב בה".

בחודשים נובמבר ודצמבר דיווחה העיתונות כי למרות כוונתה המוצהרת של הממשלה ליצור רחבת תפילה שוויונית בכותל, נראה שההצעה מאבדת תמיכה בקואליציה הנוכחית. השר לשירותי דת כהנא אמר כי הרוב המכריע של היהודים בישראל הם אורתודוקסים, וכי לא יהיה זה צודק לתת לזרמים הקונסרבטיביים והרפורמיים שליטה על חלקים ברחבה. כהנא אמר שהנושא "חייב להיבדק כדי לראות איך אנחנו פותרים את המלחמות [הדתיות]". חברים אחרים בקבינט המשיכו לתמוך פומבית בתוכנית. לפי עיתון הארץ, שני המרכיבים המרכזיים של ההצעה היו הקמת רחבה חדשה ומשופרת לתפילה שוויונית בצידו הדרומי של הכותל המערבי, ומתן הכרה רשמית לתנועות הקונסרבטיביות והרפורמיות במקום. העיתון דיווח כי "המחלוקת [היו] לגבי המרכיב השני". על פי התוכנית המקורית של הממשלה, הייתה קמה רשות חדשה לניהול המרחב השוויוני, ונציגי התנועות הרפורמיות והקונסרבטיביות היו יושבים במועצת המנהלים שלה. עם זאת, בעיתון הארץ דווח כי שני חברי ממשלה אורתודוקסים, השר כהנא ושר השיכון זאב אלקין, התנגדו לכך נחרצות והציעו שרחבת התפילה השוויונית תמשיך לפעול תחת משרד ראש הממשלה או לחילופין תימסר לפיקוח הסוכנות היהודית. מנהיגי התנועות הלא אורתודוקסיות דחו תוכנית זו. עד סוף השנה לא נקטה הממשלה כל פעולה כדי לקדם את השינויים המוצעים.

הרשויות הישראליות אסרו במקרים מסוימים על אנשים ספציפיים את הכניסה לאתר הר הבית/חראם אל-שריף, ובכלל זה על פעילים יהודים שהואשמו בהפרת הבנות הסטטוס קוו האוסרות תפילה לא מוסלמית, על מוסלמים שנחשד כי הטרידו מילולית או פעלו באלימות כלפי מבקרים לא מוסלמים באתר או הסיתו אחרים לאלימות, ועל

אישי ציבור שהרשויות חששו שנוכחותם תלבה את המתיחות. בין האנשים שנאסרה עליהם הכניסה נכללו שומרים ואנשי מנהלה ותחזוקה של הווקף, אימאמים שנשאו דרשות באתר, וכן פעילים בולטים. ממשלת ישראל אמרה כי הגישה לאתר של חלק מהאנשים - מוסלמים ויהודים כאחד - נמנעה מכיוון שהם עלולים לגרום להפרעות ולהתפרעויות. לפי הממשלה, הביטחון הישראלי מנע גישה מ־389 מוסלמים ו־99 יהודים במהלך שנת 2021 עקב מקרים קודמים של הפרת הסדר הציבורי באתר, ובכלל זה תקיפה או הפרעה למשטרה או על סמך מידע מודיעיני. לפי מרכז המידע של ואדי חילוה, הרשויות הישראליות אסרו על 357 אנשים את הכניסה לאתר במהלך השנה.

אף שלפי הממשלה רק במקרים נדירים נאסרה על אדם הכניסה להר הבית/חראם אל־שריף, אמרו ארגוני זכויות אדם וחברה אזרחית כי הרשויות הישראליות מנעו את הגישה להר מפלסטינים מעזה ומהגדה המערבית הכבושה, מפלסטינים תושבי ירושלים, וגם מאזרחי ישראל הערבים והיהודים. ארגוני חברה אזרחית פלסטיניים מסרו כי כחלק מנוהג שהחל בשנת 2020, המשטרה המשיכה בבדיקה של תעודות הזהות של אנשים שמגיעים לעיר העתיקה כדי להיכנס לאתר לתפילת יום השישי, ומנעה את הכניסה מבעלי תעודות זהות של תושבי הגדה המערבית, שנאלצו לשוב על עקבותיהם. בחודש מאי דיווחו כלי תקשורת כי משטרת ישראל חסמה כמה אוטובוסים של אזרחים ערבים/פלסטינים מלבקר בהר הבית/חראם אל שריף, לפני הגעתם לירושלים. מהמשטרה נמסר כי האוטובוסים נעצרו בשל מידע מודיעיני שלפיו חלק מהנוסעים תכננו להתפרע בהר הבית/חראם אל־שריף.

ברחבת הכותל המערבי, מקום התפילה הסמוך ביותר להר הבית/חראם אל־שריף והאתר הקדוש ביותר ליהדות, המשיכה הממשלה לאכוף את האיסור על קיום כל "טקס דתי שאינו בהתאם למנהגי המקום, [או] פוגע ברגשות הציבור כלפי המקום". הרשויות פירשו איסור זה ככולל טקסי תפילה יהודיים המעורבים לנשים וגברים, ואילו תנועות היהדות הרפורמית והקונסרבטיבית התנגדו לכך. ארגון נשות הכותל, שמטרתו להבטיח את זכותן הרשמית של נשים להתפלל בכותל, טען כי נוכחותן בכותל בכל ראש חודש במשך יותר מ־30 שנה ביססה אותן כחלק מ"מנהג המקום".

הרשויות המשיכו לאסור על מבקרים להביא ספרי תורה פרטיים לרחבת הכותל המרכזית, ולמנוע מנשים גישה לספרי התורה הציבוריים או מלבדך ברכת כוהנים באתר. עם זאת, הרשויות התיירו לנשים להתפלל עם תפילין וטליתות, בהתאם לפסיקת בית המשפט המחוזי בירושלים משנת 2013 שלפיה החוק אינו מתיר לעצור או לקנוס אותן בגין מעשים כאלה. ח"כ גלעד קריב (העבודה) השתמש בכמה הזדמנויות בחסינותו הפרלמנטרית כדי להביא ספרי תורה לנשות הכותל, וראה את האיסור כבלתי חוקי.

במסגרת מגבלות הקורונה אפשרו הרשויות לנשות הכותל לערוך את טקס ראש חודש שלהן בחלק מגודר של רחבת הנשים ברחבה המרכזית. במהלך הטקסים החודשיים, הטרידו מפגינים חרדים ותקפו שוב ושוב את נשות הכותל על ידי השלכת קפה או בקבוקים לעברן, ובאמצעות צעקות, קללות, שריקות או דחיפות שלהן.

נציגות נשות הכותל טענו כי שוטרים וסדרנים מהקרן למורשת הכותל, המנהלת את רחבת הכותל המרכזית ואשר הנהלתה חרדית, נמנעו מלהתערב כאשר נשים וגברים חרדים שיבשו את טקס תפילת ראש חודש שלהן באמצעות צעקות, שריקות ודחיפות. לקראת תפילת נשות הכותל ב־5 בנובמבר גברה המתיחות, כאשר חבר הכנסת ויו"ר ש"ס לשעבר אריה דרעי קרא לח"כים ולציבור להגיע לטקס ולמנוע מח"כ קריב להביא ספרי תורה למדור הנשים, מעשה שלדברי דרעי הוא בגדר "חילול הכותל". הקרן למורשת הכותל הודיעה כי לא תקבל אחריות על שמירת הסדר הציבורי ברחבה, ולכן תוגברה נוכחות המשטרה ביום הטקס. בעקבות התערבותו של הנשיא יצחק הרצוג, והבטחתו לקיים מפגש בנושא תפילה לא חרדית בכותל, נמנעו רוב הח"כים מלהשתתף בטקס בכותל ב־5 בנובמבר. ח"כ בן גביר מהציונות הדתית הגיע בכל זאת למחאה נגד נשות הכותל, והביע זעם על שהמשטרה התעמתה עם מפגינים שניסו להגיע לנשים שערכו טקס במקום. על פי ארגון החברה האזרחית המרכז הרפורמי לדת ומדינה, המשטרה וסדרנים של קרן מורשת הכותל התעמתו עם נשות הכותל במהלך הטקס. הנשיא קיים מפגש בנושא תפילה פלורליסטית בכותל ב־1 בדצמבר.

עתירה מ־2017 לבית המשפט העליון מאת נשות הכותל בבקשה שהסדרנים והמשטרה לא יפריעו לטקסים שלהן, נותרה תלויה ועומדת עד סוף השנה.

בחודש מאי פתחה עיריית ירושלים חניון בנכס שחכרה מהכנסייה הארמנית בשנת 2020. ביולי חתמה הכנסייה על חוזה חדש עם עיריית ירושלים להארכת חוזה החכירה ל־99 שנים, והעירייה הודיעה כי יזם יהודי אוסטרלי יבנה מלון חדש על הנכס. פלסטינים מתחו ביקורת חריפה על הכנסייה על שהחכירה את הנכס לעירייה, כולל הצהרות פומביות של אנשי הרשות. שר החוץ הפלסטיני ריאד מלכי העלה את נושא העסקה עם עמיתו הארמני, וביקש סיוע של משרד החוץ הארמני בהפעלת לחץ על הכנסייה לבטל את חוזה החכירה. מלכי תיאר את העסקה כפחותת דלת ל"פלישה ההדרגתית של המתנחלים והקולוניאליזם של ישראל לרובע הארמני בירושלים", ואמר כי היא "מאיצה את מחיקת האופי הפלסטיני, המוסלמי והנוצרי של ירושלים".

ב־24 בפברואר הורה בית המשפט העליון לממשלה להשיב עד 22 באפריל על שורה של שאלות בנוגע לתוכניתה להקים רכבל אווירי מעל בית קברות של העדה הקראית בירושלים. הצו ניתן בתגובה לעתירות שהוגשו על ידי העדה הקראית, עמותת עמק השווה והאגודה הישראלית להגנת הסביבה משנת 2019 ו־2020. לטענת העדה הקראית, הרכבל יחלל את בית הקברות ובכך ימנע את המשך השימוש בו. הממשלה הצהירה כי הרכבל נועד לפתור בעיות נגישות לאתרים קדושים כמו הכותל המערבי, אך כמה ארגוני חברה אזרחית אמרו כי הפרויקט נועד בעיקר לקדם אתרי תיירות יהודיים במזרח ירושלים ולחזק את טענות המדינה לריבונות על האזור. למרות הצהרותיהן של שרת התחבורה מרב מיכאלי והשרה להגנת הסביבה תמר זנדברג ב־26 בנובמבר וב־13 בדצמבר נגד הפרויקט, הצהירה הממשלה בפני בית המשפט העליון ב־28 בדצמבר כי היא תומכת בהקמת הרכבל. העתירה עדיין תלויה ועומדת בסוף השנה.

באוקטובר אירעו עימותים ספורדיים בין מפגינים פלסטינים למשטרה לאחר שרשות הטבע והגנים החלה בעבודות שדרוג סביבתי בקרקע ציבורית סמוך לבית הקברות המוסלמי אל־יוספיה, ונחשפו שרידי אדם בקבר רדוד. בית הקברות בן מאות השנים מזוהה עם הווקף המוסלמי. בשטח השנוי במחלוקת הסמוך לבית הקברות נמצאים כמה קברים ומצבות, חלקם מתקופת השליטה הירדנית בירושלים ואחרים לכאורה מקברות שנערכו לאחרונה אך ללא אישור. לפי דיווח מ־11 באוקטובר בעיתון הארץ, טענה רשות הטבע והגנים כי "השטח הזה הוא גן לאומי ושטח ציבורי פתוח, מחוץ לבית הקברות המוסלמי. הווקף המוסלמי קבר שם כמה פעמים שלא כדין ובניגוד לצווי בית המשפט. במהלך עבודות עם הרשות לפיתוח ירושלים לפיתוח המרחב הציבורי הפתוח, נחשפה חפירה רדודה ובה עצמות אחדות. הנושא נמצא בבדיקה. העבודות במקום נמשכות על פי צווי בית משפט". ב־17 באוקטובר דחה בית משפט השלום בירושלים בקשות שהגישה הוועדה לטיפול בבתי הקברות המוסלמיים בירושלים להשהות עבודות חפירה והוצאת קברים במקום. עם זאת, בית המשפט הגביל את פעילות הבנייה לעבודות קלות בלבד, כגון חיפוי קרקע או הצבת רשתות וגינון, ואסר על הריסה, חפירה, יציקה או קידוח. הרשויות לא אפשרו בנייה שתשפיע על קברים כלשהם באתר. ב־28 באוקטובר גידרו הרשויות הישראליות את החומות המקיפות את האזור והתקינו מצלמות מעקב. ב־29 באוקטובר עשתה המשטרה שימוש ברימוני הלם וגז מדמיע כדי לפזר מפגינים שיידו אבנים לעבר המקום. יועצו של נשיא הרשות לענייני דת ואסלאם תיאר את החפירות כפשע מתמשך נגד בית הקברות, ואילו סגן ראש עיריית ירושלים קבע כי "לא ניזוק אף קבר במהלך העבודות, ואין כוונה לעקור אף קבר ממקומו, גם אם נבנה באופן לא חוקי".

כמה מסגדים לשעבר ובתי קברות מוסלמיים נותרו חסומים ולא נגישים, גם למוסלמים. אתרים אלה היו שייכים לווקף מהתקופה שלפני קום המדינה (להבדיל מהווקף הירדני בירושלים), עד שהוחרמו על ידי המדינה לאחר מלחמת העצמאות ב־1948. מבנים אחרים שהיו בעבר מסגדים המשיכו לשמש למטרות חילוניות.

הוטלו הגבלות ממשלתיות שונות על התכנסות לתפילה עקב מגפת הקורונה, שכללו הגבלות על מספר המתפללים בכותל וכן דרישת "תו ירוק" כהוכחה להתחסנות כדי להיכנס לבתי הכנסת.

ביוני, לפני כניסתו לתפקיד שר האוצר, אמר אביגדור ליברמן כי העלאת מספר החרדים בכוח העבודה תהיה אחת ממטרותיו המרכזיות. לדבריו, האתגר הוא בהכנסת הגברים החרדים למעגל העבודה. לפי הג'רוזלם פוסט, בתחילת 2020, עמד שיעור הגברים החרדים שעבדו על 53%, לעומת יותר מ־85% מהגברים הלא חרדים. לפי רויטרס, גברים חרדים שלא עבדו בשכר, עסקו בלימודי תורה במשרה מלאה והסתמכו על קצבאות ממשלתיות ותרומות. ליברמן אמר: "נעשה הכול כדי לספק להם [חרדים] השכלה ולאפשר להם ללמוד מקצוע ולעמוד על הרגליים, בניגוד [לתלות] בתרומות ובכל הקצבאות".

ב־7 ביולי, כשהוא בתפקידו כשר האוצר, ביטל ליברמן את זכאותם של אבות הלומדים במשרה מלאה בישיבות לסבסוד גנים לילדים, מהלך שעל פי הדיווח בעיתונות עורר את זעמם של מנהיגים פוליטיים חרדים. על פי ההחלטה, כדי להיות זכאים לסבסוד כזה, אבות יצטרכו לעבוד או ללמוד במוסד חינוכי לא דתי לפחות 24 שעות בשבוע, תנאי שימנע מהם לימודים מלאים בישיבה. ליברמן אמר כי השינוי נועד לתת עדיפות ל"אלה שעובדים ומשלמים מיסים". יו"ר יהדות התורה משה גפני כינה את ליברמן "אדם רשע" בעקבות שינוי המדיניות, ואילו יו"ר מפלגת ש"ס דרעי הגדיר את ההחלטה כ"הרסנית ומרושעת". בתגובה אמר ליברמן: "מי שפוגע בציבור החרדי הם חברי הכנסת של ש"ס ויהדות התורה. הם רוצים להשאיר את הציבור החרדי כולו ללא פרנסה, כדי שישארו תלויים כל חייהם במענקים ובסיוע כספי". לאחר ההכרזה הרשמית על המדיניות החדשה באוגוסט, הגישו עורכי דין וארגונים חרדיים עתירות לבתי משפט נגד שינוי המדיניות, בטענה שהיא מפלה את החרדים. יישום התוכנית נדחה, תחילה עד נובמבר ולאחר מכן עד השנה החדשה. ב־10 בנובמבר דחה הרכב של בית המשפט העליון את בקשת הארגונים החרדיים למתן צו ביניים על המדיניות עצמה, אך הוציא צו ביניים המחייב את הממשלה להסביר את הבסיס לסמכותה לשנות את הכללים בדבר סבסוד גני ילדים לחרדים לאחר ששנת הלימודים כבר החלה בספטמבר. בסוף השנה התיק נותר תלוי ועומד.

הגדר המפרידה את מרבית הגדה המערבית משטח ישראל, מפרידה גם בין כמה קהילות בירושלים, ופוגעת בגישה של התושבים למקומות פולחן. הממשלה הצהירה כי הגדר נחוצה מסיבות ביטחוניות.

קבוצות מסוימות ובתוכן מיעוטים דתיים וארגוני זכויות אדם, המשיכו למתוח ביקורת על חוק הלאום. ב־8 ביולי דחה בית המשפט העליון, בהצבעה של עשרה מול אחד, 15 עתירות נגד חוק הלאום. על פי חוות דעת בית המשפט, יש לפרש את החוק באופן שאינו פוגע בזכויות הפרט או הזכויות התרבותיות ברמה התת־לאומית, ואין בהוראות חוק הלאום כדי להמעיט מ"מרכיבי הזהות הדמוקרטית של המדינה המעוגנים בחוקי יסוד אחרים". עוד נקבע בפסק הדין כי אף שחלק מהוראות החוק מעוררות "קשיים", יש לפרש אותן לאור חוקי היסוד האחרים במדינה, ובפרט חוק יסוד הכנסת, חוק יסוד כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד חופש העיסוק, העוסקים באופן ספציפי באופייה הכפול של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית. עיתון הארץ דיווח כי החוק "אדיש להיעדר המילים 'שוויון' ו'דמוקרטיה' בטקסט". שר המשפטים גדעון סער אמר כי בית המשפט הכיר ב"מהות ובאופי של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי". המרכז המשפטי עדאלה לזכויות המיעוט הערבי אמר כי ההחלטה "יעיגנה את העליונות היהודית וההפרדה הגזעית בעקרונות היסוד של המשטר הישראלי".

ב־4 בנובמבר אישרה הכנסת את תקציב המדינה, שכלל 40 מיליון שקל (12.91 מיליון דולר) ליהדות קונסרבטיבית ורפורמית לניהול מחלקה חדשה ליהדות מתקדמת במשרד התפוצות בשנת 2022. ארגוני יהדות מתקדמת בירכו על התקציב אולם ארגון החברה האזרחית Jewish Pluralism Watch של זרם היהדות הקונסרבטיבית טען שהמחלקה המנהלת את הכספים הייתה אמורה להשתייך למשרד לשירותי דת, שכן משרד זה אמור לתת שירותי דת מעבר ליהדות האורתודוקסית בלבד.

בחודש מרץ הגישו עמותות עמק שווה והאגודה לתרבות ערבית, עתירה לבית המשפט העליון נגד המשרד לירושלים ומורשת, בדרישה שקריטריונים למימון אתרי מורשת שנותן המשרד לא ישללו אתרים לא יהודיים. בתגובה, ב־9 באוגוסט, הצהיר המשרד לירושלים ומורשת כי הוא אחראי רק לשימור מורשת יהודית, ואילו משרדים אחרים אחראים למימון אתרי מורשת של אוכלוסיות מיעוטים. העתירה הייתה תלויה ועומדת עד סוף השנה.

בפגישה שנערכה ב־29 בנובמבר עם שר התקשורת יעזר הנדל, ביקשה משלחת של נציגי הקהילה החרדית לדון ב"טלפונים הכשרים" - כינוי לשירות טלפוני מיוחד שנמצא בשימוש נרחב בקהילה החרדית. המפגש התקיים למרות החרם שהכריזו החרדים על הממשלה, משום שלא כללה בקואליציה מפלגות חרדיות. ה"טלפונים הסולריים הכשרים" מוגדרים רק לשיחות ולהודעות טקסט, והם נטולי גישה לאינטרנט או לאפליקציות. בניגוד למשתמשים אחרים, בעלי טלפונים כשרים אינם יכולים להחליף ספק ועדיין לשמור על המספר. בכתבה בעיתון הארץ נכתב: "אבל זה לא רק המספרים. מדובר ברבנים השולטים בזרימה החופשית של המידע לקהילות שלהם. ללא שליטה כזו, כוחם על החסידים שלהם יפחת מאוד". הגירוזלם פוסט דיווח כי הנדל ציין ש"טלפונים כשרים" הפכו ל"רכוש" של חברות התקשורת בישראל, שכן בניגוד למספרי טלפון אחרים, אי אפשר היה להעביר מספרים "כשרים" מחברה אחת לאחרת, מצב שהגביל מאוד את התחרות.

בעקבות הבחירות במרץ, הפך גלעד קריב, לשעבר ראש התנועה הרפורמית בישראל, לרב הרפורמי הראשון המכהן כחבר כנסת. בנאום הבכורה שלו בכנסת ב־5 במאי, אמר קריב כי "ההתחדשות הפלורליסטית היהודית", ובכלל זה הבחירה בו, מקדמת עקרונות של "סובלנות, שוויון, ובעיקר, ההכרה שיש יותר מדרך אחת להיות יהודי". הוא הצהיר כי "מכשולים כבדים" הוצבו בדרך לחידוש זה, במיוחד "המונופול על היהדות הישראלית שניתן לזרם ומוסד מסוים אחד" – ניסוח המתייחס לאורתודוקסיה החרדית ולרבנות הראשית.

ב־28 ביוני הגיב ח"כ מאיר פרוש (מאגודת ישראל שבסיעת יהדות התורה) על מינויו של קריב ליו"ר ועדת חוקה חוק ומשפט, והשווה אותו בהיותו יהודי רפורמי לחזיר המתחזה לכשר. ח"כ איתמר בן גביר (הציונות הדתית) הגיב ואמר כי קריב הוא האויב מספר אחת של ההלכה.

ב־4 במאי הודיע הרב דוד יוסף משכונת הר נוף בירושלים כי הוא פורש, בעקבות עתירת נשות הכותל והמרכז הרפורמי לדת ומדינה בשנת 2020 בדרישה לקיים דיון משמעתי נגדו, לאחר טענות להסתה חוזרת ונשנית מצידו נגד נשות הכותל. יוסף כיהן בתפקיד עובד ציבור שבו נדרש נושא המשרה לפעול בהתאם לתקנות שירות המדינה.

בשנת 2019 עתרו שש סטודנטיות דתיות ללימודי הלכה וארגוני חברה אזרחית לבית המשפט העליון, בבקשה לאפשר לנשים לגשת לבחינות ההלכה המשמשות להסמכת רבנים. נשים דתיות אינן רשאיות להתמנות כרבניות אולם עמידה בבחינות שקולה לקבלת תואר ראשון ומעניקה יתרון בהגשת מועמדות לתפקידים מסוימים במגזר הציבורי. ב־21 באוקטובר, בתגובתה לעתירה, הציעה המדינה פשרה שלפיה המשרד לשירותי דת יקים "מסגרת בחינות חלופית ועצמאית" לנשים ולגברים. העותרות התנגדו לפשרה בטענה שהיא רק תחזק עוד יותר את האפליה הקיימת נגד

נשים ותהיה בזבז משאבים. העתירה הייתה תלויה ועומדת בסוף השנה. ב־30 ביוני איים הרב הראשי יצחק יוסף כי הרבנות לא תערוך אף בחינה להסמכת רבנים ממלכתיים, לרבות לגברים, אם בית המשפט יקבע בניגוד להלכה כי אפשר להסמך נשים.

הממשלה הנהיגה מדיניות "ייצוג הולם" בשירות המדינה למיעוטים שאינם יהודים. לפי נתוני נציבות שירות המדינה, שיעור השכירים במגזר הציבורי שהם אזרחים ערבים/פלסטינים עמד על 13.2% (61.5% מתוכם בתפקידי דרג נמוך). שיעור העובדים הערבים/פלסטינים ב־62 החברות הממשלתיות עמד על כ־2.5%; עם זאת, שיעור האזרחים הערבים/פלסטינים המחזיקים במשרות דירקטוריות בחברות ממשלתיות במהלך השנה עמד על 12%, לעומת 1% בלבד בשנת 2000, ועובדים ערבים/פלסטינים היוו 13.2% מעובדי הממשלה, לעומת 5% בשנת 2000, כך לפי סיכוי – ארגון חברה אזרחית התומך בשוויון מלא בין אזרחים יהודים וערבים. מתוך 13.2%, 68% היו מועסקים בשירותי בריאות ממשלתיים.

ב־12 במאי הגישו ארגוני חברה אזרחית לזכויות נשים וחופש דת עתירה לבית המשפט העליון נגד המשרד לשירותי דת, בדרישה לייצוג הולם לנשים במועצות דתיות. לטענת העותרים, רק שמונה נשים מכהנות במועצות דתיות בפריסה ארצית, למרות הנחיית היועץ המשפטי לממשלה משנת 2016 והוראת המשרד לשירותי דת משנת 2017, המחייבות ייצוג מינימלי של 20% עד 33%. לטענת העותרים, ב־80% מהמועצות לא היו חברות נשים. בחודש אוגוסט השיבה הממשלה לבית המשפט כי השר לשירותי דת פועל לקידום ייצוג הולם לנשים במועצות דתיות. העתירה הייתה תלויה ועומדת בסוף השנה.

הגירוזלם פוסט דיווח כי שר החוץ יאיר לפיד נשא דברים ב־14 ביולי בפני הפורום העולמי למאבק באנטישמיות, ושם אמר כי אנטישמיות היא חלק ממשפחה רחבה של שנאות, וכי אנטישמים מתחילים בתקיפת יהודים אך "תמיד" ממשיכים הלאה ומפנים את השנאה והאלימות שלהם גם כלפי קבוצות אחרות. לאחר שהזכיר את סחר העבדים, טבח הטוטסי ברואנדה, מותם של מוסלמים בידי קיצונים מוסלמים והתקפות קטלניות על חברי קהילת הלהט"ב, אמר לפיד: "האנטישמים הם כל אלה שרודפים אנשים לא בגלל מה שהם עשו, אבל בגלל מי שהם, בגלל איך שהם נולדו... אנטישמיות היא לא השם הפרטי של השנאה, היא שם המשפחה; זהו השם של כל מי שאכזרים בשנאה עד כדי כך שהם רוצים לרצוח ולהרוס ולרדוף ולגרש אנשים רק בגלל שהם שונים מהם". על פי עיתון זמן ישראל, דבריו של לפיד "הציתו סערה של ביקורת וויכוח עז בין ימין לשמאל בתקשורת הישראלית". האתר דיווח כי "אנשי ימין, בראשות ראש האופוזיציה בנימין נתניהו", אמרו כי דבריו של לפיד היו "שערורייתיים וחסרי אחריות, מעוותים את ההיסטוריה ומרוקנים את מושג האנטישמיות מכל תוכן". בטור שפרסם לפיד ב־26 ביולי בעיתון הארץ כהגנה על דבריו, כתב: "מדינת ישראל זקוקה לשינוי כיוון דרמטי ומהותי במאבקה באנטישמיות, ועליה להכיר בכך שבשנים האחרונות היא נכשלה בצורה חריפה בקרב הזה".

משרד הפנים המשיך להסתמך על שיקול הדעת והאישור של הסוכנות היהודית בלבד כדי לקבוע מי כשיר לעלות לארץ כיהודי או כצאצא של יהודי. הממשלה המשיכה לדחות בקשות של יחידים, כולל המחזיקים באמונות משיחיות או נוצריות, שלפי הממשלה איבדו את הזכאות כאשר המירו את דתם לדת אחרת.

קבוצה של רבנים אורתודוקסים המשיכה להפעיל בית דין פרטי לגיור עבור ילדים למשפחות שהמדינה או בתי הדין הרבניים לא הכירו בהם כיהודים. הרבנות הראשית ומשרד הפנים המשיכו שלא להכיר בגיור לא אורתודוקסי, אם כי מתגיירים שהתגיירו מחוץ למדינה נותרו זכאים להגר לישראל מכוח חוק השבות.

לאחר החלטת בית המשפט העליון ב־1 במרץ שלפיה הממשלה חייבת להכיר בגיורים קונסרבטיביים ורפורמיים שבוצעו במדינה, דיווח הגירוזלם פוסט כי הרב הספרדי הראשי יצחק יוסף אמר: "מה שהרפורמים והקונסרבטיבים מכנים 'גיור' אינו אלא זיוף היהדות". זמן ישראל דיווח כי הרב הראשי האשכנזי דוד לאו אמר שהעוברים גיור רפורמי או קונסרבטיבי "אינם יהודים". לפי הניו יורק טיימס, ההחלטה "הייתה בעיקרה סמלית", והעיתון ציטט דיווח של המרכז הרפורמי לדת ומדינה שלפיו רק 30 או 40 זרים מתגיירים מדי שנה. בידיעה מ־6 בדצמבר בעיתון הארץ, נאמר כי מתוך כ־80 המתגיירים הלא אורתודוקסים שהגישו בקשה לאזרחות מאז פסק הדין, רק שלושה אושרו על ידי משרד הפנים. הרב אנדרו סאקס, מנהל 'כנסת הרבנים' של התנועה הקונסרבטיבית-המסורתית, אמר כי המשרד "אינו מזדרז ליישם את תהליך הגיור".

החלטת בית המשפט הפכה לסוגיית קמפיין בבחירות של ה־23 במרץ. ראש הממשלה דאז נתניהו שיתף ציוץ שאמר שיש להשאיר את ההחלטה [על הכרה בגיורים] להכרעת "העם והכנסת". שר הפנים דאז אריה דרעי, ראש מפלגת ש"ס החרדית, הבטיח להעלות הצעת חוק שתבטיח שרק גיורים אורתודוקסיים יוכרו במדינה. ראשי ש"ס ויהדות התורה גם יחד אמרו כי לא יצטרפו לקואליציה שלא תהיה מחויבת לבטל את החלטת בית המשפט. במהלך הקמפיין פרסמה יהדות התורה סרטון המראה תמונות של כלבים לובשי טליתות וכיפות, עם הקריינות "בית המשפט העליון

אומר שהם יהודים". שר האוצר ליברמן, שרץ אז כמועמד להחליף את נתניהו, אמר כי הוא ומפלגתו "ימשיכו להילחם בכפייה הדתית ולשמור על אופייה של ישראל כמדינה יהודית, ליברלית וציונית". יאיר לפיד, אז ראש האופוזיציה בכנסת, אמר: "ישראל חייבת לתת שוויון זכויות מלא לכל זרמי היהדות - אורתודוקסים, רפורמים וקונסרבטיביים".

ביולי דיווח ערוץ כאן חדשות כי השר לשירותי דת כהנא תכנן להגיש הצעת חוק לרפורמה בתהליך הגיור. בדצמבר התווה כהנא את המסגרת לשינויים שהוא מציע, שלדבריו יוגשו להצבעה בכנסת. כחלק מהרפורמה המוצעת של כהנא, רבני ערים יוכלו להקים בתי דין לגיור שיאפשרו להם לגייר אזרחים ממוצא יהודי שאינם נחשבים יהודים על פי ההלכה הדתית. לפי הגירוזלם פוסט, הצעת החוק של כהנא תעניק לרבנים הראשיים ולמועצת הרבנות הראשית סמכות, בנסיבות מסוימות, לבטל את מינויו של שופט רבני בבתי הדין החדשים לגיור. ב־29 בדצמבר דחתה הממשלה הצבעה על הצעת החוק, לאחר שהגיעה למסקנה שאין לה תמיכה מספקת לקידומה. באותו יום פנה הרב הראשי דוד לאו, שאישורו נדרש לכל הגיורים במדינה, לראש הממשלה, וכתב שאם הצעת החוק תקודם: "איאלץ להכריז על עצמי כמי שאינו נושא עוד באחריות לכל מה שקשור לגיור". הוא הוסיף כי לרפורמות יש פוטנציאל לגרום לפילוג "בלתי ניתן לתיקון" בתוך העם היהודי: "שתי מדינות לשני עמים, יהדות מחולקת במקום יהדות מאוחדת". שר האוצר ליברמן אמר כי האיום של לאו להקפיא את הגיורים "אינו הולם את מעמדו של הרב הראשי ועלול להביא לנקיטת הליכים לסיום כהונתו". שר התקשורת יועז הנדל אמר כי "עובד ציבור מחויב למלא את החלטות הממשלה, ואם לא יעשה כן אסור לו להיות בתפקיד".

ב־6 באוקטובר אמר השר כהנא כי אף שהוא מאמין שנישואים הם מוסד דתי, הוא מאמין שצריכות להיות חלופות חוקיות למי שאינו רשאי להתחתן במוסדות הדת במדינה. לדבריו: "אני מאמין שכל אזרח צריך להיות מסוגל לממש את הזוגיות שלו בצורה חוקית. אני חושב שנישואים הם מונח דתי שצריך להישאר על פי דת משה וישראל". יש מספיק רבנים, והם הרבה יותר בקיאים ממני ביהדות ובהלכה היהודית, שיודעים להציע מסגרת [לזוגיות משפטית, לא דתית]". ח"כ ממפלגת האופוזיציה ש"ס הגיב באומרו כי "כהנא הוא לא שר לשירותי הדת, הוא שר להשמדת הדת והרס ירושלים". בריאיון בנובמבר ל"זמן ישראל", סירב כהנא להציע הצעות ספציפיות ואמר: "אני מתנגד לנישואים אזרחיים. אני מאמין שמושג הנישואין, הקשר הקדוש בין גבר לאישה, במדינת ישראל, חייב להישאר בסמכות היהדות ההלכתית".

ב־20 ביולי אישר בית המשפט העליון הסכם המפסיק את הנוהג של הרבנות הראשית לעשות שימוש במידע שהיא אוספת במהלך החקירות לקביעת מעמדם היהודי של אנשים, על מקורבים שלא היו צד לתהליך, ומשמש בהמשך כדי לפקפק בתקפות יהדותם של מקורבים אלה. ההסכם היה תוצאה של עצומה משנת 2017 של ארגוני חברה אזרחית ואנשים שהושפעו מהנוהג.

בפברואר דווח בערוץ כאן חדשות כי בית הדין הרבני באשקלון ביצע חקירות לקביעת מעמד יהודי בשני תיקי גירושין שבהם היו מעורבים יהודים ישראלים ממוצא אתיופי, וסירב לתת צו גירושין טרם אישור מעמדם היהודי של בני הזוג, אף שנישאו בישראל ובהתאם לכללי הרבנות הראשית.

בנובמבר העניקה הרבנות לשחקן והמוזיקאי החרדי שולי רנד אישור להינשא לאשת הטלוויזיה צופית גרנט, למרות היותו נשוי וסירובה של אשתו לקבל ממנו גט, כך שלא יוכל היה להתגרש. בעקבות סירובה של אשתו להסכים לגירושין, ראנד קיבל פטור חתום על ידי 100 רבנים המאפשר לו להינשא בשנית, כך לפי הדיווחים. ארגוני חברה אזרחית, ובתוכם מבוי סתום - ארגון המסייע לנשים יהודיות מסורבות גט, והמרכז לצדק נשים, המשיכו למתוח ביקורת על איהשויון העומד בפני נשים שאינן יכולות להינשא מחדש משום שאינן מסוגלות לקבל גט מבעליהן אולם אינן זכאיות להיתר דומה להינשא שוב.

באוגוסט "ביטל" בית הדין הרבני בתל אביב נישואים בני 18 שנה בין בני זוג בעקבות טענות להתעללות מצד הבעל, ולאחר שהבעל סירב לתת גט לאשתו. בנובמבר הפך אותו בית משפט את החלטתו בעקבות לחץ של אישי ציבור חרדים, כך לפי עיתון הארץ.

ב־6 באוקטובר מתח ח"כ אלון טל איש מפלגת כחול לבן והזרם הקונסרבטיבי, ביקורת על הצעת חוק לפתיחת שוק תעודות הכשרות, ואמר כי הוא "מאוכזב מאוד" לגלות שתוכניות הרפורמה "נועדו להדיר כל מי שהוא לא אורתודוקסי". ב־28 באוקטובר, לפני אישור הצעת החוק, פרסמו שני הרבנים הראשיים למדינה הצהרה משותפת שבה נכתב: "ההחלטה על מתווה הכשרות החדש היא הרס הכשרות, ומשקפת מגמה של עקירת היהדות מישראל, וצעד נוסף בדרך להפיכת ישראל למדינת כל אזרחיה". עוד נאמר בהודעה כי שינוי מערכת תעודות הכשרות עלול להביא ל"גיור ונישואין מחוץ למסגרת הרבנות הראשית, מה שיוביל בהכרח להפרדת קהילות בישראל". עוד אמרו

כי רבני ישראל צריכים לסרב לשתף פעולה עם מאמצי הרפורמה ולהימנע ממתן כשרות לכל מפעל ללא אישור מועצת הרבנות הראשית.

ב'4 בנובמבר העבירה הכנסת חוק לפתיחת שוק הכשרות לתחרות. על פי החוק, החל מ'1 בינואר 2022 יוכלו מועצות דתיות להעניק תעודת כשרות בכל מקום בארץ, לא רק בערים שאליהן הן משתייכות. בהמשך, החל מ'1 בינואר 2023, הן ארגונים פרטיים הן מועצות דתיות יוכלו להעניק תעודות הכשרות, ואילו הרבנות תעבור מאישור כשרות למזון לביצוע תפקיד רגולטורי, המסמיך אחרים לאשר כשרות מזון. החוק החדש אינו מאפשר קבלת תעודות כשרות לא אורתודוקסיות.

לפי עיתון הארץ, לאחר שהתקבלה הצעת חוק הכשרות, ארגן הרב הראשי הספרדי יצחק יוסף כנס דיינים המתנגדים לרפורמות בנושא תעודות הכשרות והגיוור. לאחר הכנס פרסם הרב יוסף הודעה שבה אמר כי הוא "דוחה מכל וכל את היוזמות המסוכנות להרוס את הכשרות והיהדות בישראל". לאחר עיון בהצהרה, ביקש נציב תלונות הציבור על שופטים, שופט העליון בדימוס אורי שהם, מהשר לשירותי דת, לשקול לפטר את יוסף מתפקידו בבית הדין הרבני הגדול.

בכינוס של המפלגות הדתיות החרדיות ב'6 בדצמבר, דנו חברי הכנסת בשורה של אפשרויות להתנגד לרפורמות שונות המשפיעות על החרדים שנשקלו באותה עת בממשלה, ובתוכן חרמות והפגנות המוניות. ח"כ מש"ס אמר כי הממשלה מבקשת להקים "מדינת כל אזרחיה במקום מדינה יהודית ודמוקרטית". משתתף אחר אמר שהממשלה מנהלת "מלחמת תרבות נגד החרדים" וכי המדינה נמצאת ב"מלחמה אמיתית" על עתידו של העם היהודי.

באוגוסט פנו ארגוני החברה האזרחית חדו"ש והפורום החילוני במכתב לרמטכ"ל צה"ל, ובו מחו על צווים שהוציאה הרבנות הצבאית במהלך השנה בעקבות תלונות של חיילים, אשר מגבילים את השימוש שנעשה במתקני מטבחונים במהלך השבת או הכנה של מזון לא כשר. לטענת הארגונים, הרבנות הצבאית אינה מוסמכת להורות על הגבלות למזון שאינו מוגש על ידי צה"ל, ופעולותיה היו בגדר "כפייה דתית".

במהלך מסיבת עיתונאים ב'8 ביוני קרא ח"כ יעקב ליצמן מיהדות התורה לראש הממשלה הנכנס נפתלי בנט "להוריד את הכיפה, כי הוא מבזה אותה".

ב'28 ביוני אמר ח"כ יצחק פינדרוס מיהדות התורה בכנסת, כי על השר לשירותי דת ללכת בדרכה של דמות מקראית שהרגה אנשים שנישאו מעורבים, כשהוא מדבר על נישואים כאלה כעל "יחסי זוגיות בין גזעיים".

ב'13 באוקטובר פנה ח"כ בצלאל סמוטריץ' (הציונות הדתית) בדבריו מעל דוכן מליאת הכנסת לחברי הכנסת הערבים, וקרא להם "אנטי-ציונים", "תומכי טרור" ו"אויבים". עוד אמר: "אתם כאן בטעות, זו טעות שבך גוריון לא סיים את העבודה ולא זרק אתכם ב'1948".

לפי האתר אל'מוניטור, הדעות בציבור לגבי הפיכתה של המפלגה האסלאמית רע"ם למפלגה הערבית הראשונה בממשלה היו מגוונות. חברי מפלגתו של ראש הממשלה דאז נתניהו הפגינו מול הבתים השייכים לחברי מפלגת ימינה כדי לחוץ עליהם שלא להצטרף לקואליציה עם רע"ם. חבר במפלגת רע"ם אמר לאל'מוניטור כי "התגובות [ברחוב] למהלך הן חיוביות ונותנות לנו גיבוי", והוסיף כי ההצטרפות לממשלה היא צעד ראשון ב"דרך ארוכה".

בני קבוצות מיעוט מסוימות אמרו כי הממשלה לא סיפקה להם את אותם השירותים וההטבות כמו לאוכלוסיית הרוב של היהודים, ובתחומי שיפוט רבים הקשו על בני קבוצות מיעוטים לקבל אישורים הדרושים לבנייה חדשה. בינואר דרש יו"ר פורום ראשי הרשויות הדרוזיות והצ'רקסיות לטפל בבעיית התכנון העירוני באותן מועצות מקומיות העומדות בפני קנסות גבוהים בגין בנייה לא חוקית.

המשרד לשירותי דת פירט 21 בתי קברות ייעודיים בישראל ובהתנחלויות בגדה המערבית, המיועדים לקבורת אנשים שהממשלה הגדירה כ"חסרי דת", ו'33 בתי קברות לקבורה אזרחית, אך רק שלושה היו זמינים לשימוש הציבור הרחב באופן שאינו תלי במקום המגורים, ואחד מהם כבר היה מלא זה כמה שנים. המדינה התירה לשאר בתי העלמין שנמצאים ביישובים חקלאיים לקבור רק את "תושבי האזור". לפי ארגון חדו"ש, מצב זה מותיר את מרבית אוכלוסיית המדינה משוללת יכולת לממש את זכותה להיקבר בטקס חילוני או לא אורתודוקסי, כפי שנקבעה בחוק. שני בתי העלמין בהתנחלויות בגדה המערבית בניהול המשרד לשירותי דת היו זמינים רק לקבורה של אזרחים ישראלים. ב'12 בספטמבר דחה בית המשפט העליון עתירה של ארגון חדו"ש משנת 2019, שדרשה קבורה אזרחית ביישובים חקלאיים לאנשים שאינם תושבי המקום ואין להם חלופה אחרת. לטענת הממשלה,

הסוגיות הקיימות בנושא קבורה אזרחית אינן יכולות להצדיק קבורה מחוץ למקום המגורים, כפי שהחוק קובע. בית המשפט הזמין את חדו"ש להגיש עתירה חדשה לגבי יישוב ספציפי ולא עתירה עקרונית.

על פי חדו"ש, רובם המוחלט של הרישיונות לקבורה אזרחית שמעניק המשרד לשירותי דת נתונים בידי עמותות יהודיות אורתודוקסיות ובידי מועצות דתיות. חלק מהארגונים הללו, על פי חדו"ש, ערכו "קבורה פחות דתית" אך לא חילונית, לא התירו קבורה בארון, והצהירו באתרי האינטרנט שלהם כי שירותיהם מיועדים רק ללא יהודים.

לא להא להפטורים משירות חובה בצבא עמדה בעינה האפשרות להצטרף לשירות הלאומי – חלופה אזרחית לשירות התנדבותי בן שנתיים לקידום הרווחה החברתית, שנעשה בבתי ספר, בתי חולים או בארגוני חברה אזרחית. לדברי גורמים ממשלתיים וארגוני חברה אזרחית, חלופה זו הייתה פופולרית יותר בקרב נשים מרקע יהודי דתי בהשוואה לאוכלוסיות פטורות אחרות.

חברי "העדה החרדית", זרם בקרב היהדות החרדית, טענו שחלק מחברי הקהילה לא קיבלו פטור משירות צבאי מכיוון שהשיבות שלה לא מוכרות על ידי המדינה, ולכן צעירים הלומדים באותן ישיבות לא הגישו בקשות לפטור מגיוס. כתוצאה מכך נעצרים עשרות מהם מדי חודש, כך על פי נציגי הקהילה.

על פי נתוני עמותת היהדות הקראית, במהלך השנה ביקש צה"ל מנשים קראיות דתיות שביקשו לקבל פטור משירות צבאי, להצהיר על מעמדן כנשים דתיות בבית דין רבני; הקהילה הקראית אמרה שזה מנוגד לאמונותיה. עד שנת 2020, הורשו נשים קראיות להגיש לצה"ל מכתב מבית הדין היהודי הקראי כדי להוכיח את מעמדן. ב־21 במרץ עתרו שלוש נשים קראיות לבית המשפט העליון בעניין זה, ובעקבות זאת הודיע צה"ל ב־6 ביוני כי הוא פוטר אותן משירות צבאי. בעקבות המהלך "נמחקה" עתירת הנשים ב־10 ביוני.

על פי אתר האינטרנט של קמפוס אוניברסיטת בריגהאם יאנג בירושלים, הממשלה שמרה על ההסכם עם כנסיית ישוע המשיח של קדושי אחרית הימים, שלפיו אף חבר בכנסייה "לא יעסוק בפעילות מיסיונרית כלשהי" בישראל, בגדה המערבית ובעזה, כתנאי לחכירת הקרקע לקמפוס שלה בהר הזיתים בירושלים. כמה קהילות נוצריות לא מוכרות אחרות דיווחו כי האגף לעדות דתיות של משרד הפנים התריע בפניהן שלא לפעול בצורה מיסיונרית ולא לערוך כינוסים ציבוריים גדולים מחוץ לבתי התפילה שלהן.

המרכז לסיינטולוגיה בישראל דיווח כי היה יעד לפעילות המרכז הישראלי לנפגעי כיתות, שבאתר האינטרנט שלו סיווג את המרכז לסיינטולוגיה ככת וכלל תיאורים מבזים כלפיו. ארגון החברה האזרחית יד לאחים שילס עבור קמפיין אינטרנט נגד הסיינטולוגיה.

הממשלה שמרה על מדיניותה שלא לקבל בקשות מקבוצות דתיות לא מוכרות להכיר בהן רשמית, ובכלל זה מכנסיות נוצריות אוונגליסטיות ומעדי יהוה. הממשלה ציינה כי אף קהילה דתית לא ניסתה להגיש בקשה להכרה בה במהלך השנה. לפי הממשלה, מנהיגים של דתות לא מוכרות הוזמנו והשתתפו באירועים ובטקסים רשמיים לצד מנהיגי הדתות המוכרות.

לאחר שבית המשפט העליון הורה לממשלה ב־29 באפריל להסביר מדוע היא לא תדון בבקשה מ־2017 של עדי יהוה להכרה בהם, הממשלה השיבה לבית המשפט ב־29 בדצמבר כי הטילה על ועדת השרים לענייני פנים לבחון את הבקשה. הממשלה ביקשה מהוועדה להגיש עדכון לבית המשפט בתוך 90 יום.

ב־15 ביוני קבע בית המשפט העליון כי אין לוועדת הכספים של הכנסת סמכות לדחות את הבקשה שהגישה עמותת "יחד רמת השרון" לקבל מעמד המזכה בהטבות מס, והורה להעניק לעמותה מעמד המזכה בהטבות מס. עצומה דומה של עמותת Watchtower Association של עדי יהוה הייתה תלויה ועומדת בסוף השנה. בשנת 2020 דחתה ועדת הכספים בקשות של שתי העמותות למעמד המזכה בהטבות מס, למרות התנגדויות של יועצים משפטיים במשרד המשפטים וברשות המיסים. ב־8 וב־13 בדצמבר דנה ועדת הכספים של הכנסת בבקשה של Watchtower Association, והחליטה על ביקורת של רשות המיסים לארגון שתקיים בשנת 2022, בשל חששות שהעלה ח"כ מש"ס על פעילות מיסיונרית לכאורה המכוונת לקטינים.

על פי ארגוני חברה אזרחית וארגונים בין-לאומיים, מערכות החינוך הציבורי והחינוך החצי פרטי בישראל שונות מאוד באיכות הלימודים. במהלך השנה, תלמידים ערבים/פלסטינים, כולל נוצרים, מוסלמים ודרוזים, וכן תלמידים חרדים, עברו את בחינת הבגרות בשיעורים נמוכים יותר ממקביליהם היהודים הלא חרדים. הממשלה המשיכה להפעיל תוכניות חינוך ומלגות לתלמידים ערבים/פלסטינים. משנת הלימודים האקדמית 2009–2010 עד שנת הלימודים האקדמית 2020–2021, עלה באופן משמעותי שיעור הסטודנטים הערבים/פלסטינים בכל התוכניות לתארים

אוניברסיטאיים – מ'13% ל'19% בתוכניות לתואר ראשון, מ'7% ל'15% בתוכניות לתואר שני, ומ'5% ל'7% בתוכניות הדוקטורט, על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לפי נתוני המכון הישראלי לדמוקרטיה, הפער בין המימון שמקבלים תלמידים יהודים ותלמידים ערבים/פלסטינים בבתי ספר יסודיים וחטיבות ביניים המשיך להצטמצם, אך הפער הגדול ביותר נמצא בבתי הספר התיכוניים. לטענת המכון הישראלי לדמוקרטיה, הפער לא נבע רק מהבדלים בתקציב משרד החינוך, אלא הושפע גם ממימון הרשויות המקומיות ומתשלומי ההורים.

על פי הפורום החילוני, נמשכה הַדְתָּה גוברת במערכת החינוך, כולל בספרי לימוד ובתוכניות שנלמדות בבתי הספר בהנחיית ארגוני חברה אזרחית דתיים. ב'7 באפריל קבע בית המשפט העליון כי מימון ממשלתי שניתן בעבר לפעילות של ארגונים יהודיים פלורליסטיים בבתי ספר חילוניים חייב להיבחן מחדש, לאחר שהממשלה ביטלה מימון זה בשנת 2019. לפני פסק הדין, המדינה העניקה מימון כזה רק לארגונים אורתודוקסיים. לפי הארגון החברה האזרחית מולד – המרכז להתחדשות הדמוקרטיה הישראלית, חלקם קידמו אג'נדה תומכת מתנחלים. לפי עיתון הארץ, משרד החינוך שב ופרסם בנובמבר את מדיניותו הקודמת בנושא מימון פעילות ארגונים יהודיים בבתי ספר חילוניים, ולא מילא אחר פסיקת בית המשפט. המרכז הרפורמי לדת ומדינה ציין כי פעולות המשרד התעלמו מפסיקת בית המשפט וביקשו להמשיך במדיניות שנפסלה על ידי בג"ץ. משרד החינוך השיב לעיתון הארץ כי החל לפעול למימוש פסיקת בית המשפט.

בתי ספר ממלכתיים ציבוריים המלמדים בשפה העברית, לימדו היסטוריה יהודית, תרבות וכמה טקסטים דתיים בסיסיים. רבים מבתי הספר החרדיים, המסווגים כחינוך "מוכר שאינו רשמי", המשיכו שלא ללמד את לימודי הליבה במקצועות הומניים, מתמטיקה ומדעים. הממשלה כללה את תוכנית לימודי הליבה בבתי ספר חרדיים ציבוריים. בתי ספר ציבוריים דוברי ערבית המשיכו להעביר שיעורי דת בקוראן ובתנ"ך לתלמידים ערבים מוסלמים ונוצרים. כמה בתי ספר עצמאיים מעורבים של יהודים וערבים, הציעו גם הם שיעורי דת. כך למשל, תוכנית הלימודים בבית הספר של עמותת יד ביד המרכז לחינוך יהודי-ערבי, המקבלת שליש מהמימון שלה מהממשלה, הדגישה את המשותף בכתבים הקדושים של היהדות, הנצרות והאסלאם.

הממשלה מימנה כ'34% מהתקציב של מערכת החינוך הנוצרית המסווגת כחינוך "מוכר שאינו רשמי". בקטגוריה זו יש לבתי הספר אוטונומיה לגבי העסקת מורים, קבלת תלמידים והשימוש שנעשה במבני בית הספר, כך על פי גורמי הכנסייה. הממשלה חזרה על הצעתה משנים קודמות לספק מימון מלא לבתי ספר נוצריים אם הם יהפכו לחלק ממערכת החינוך הציבורית, אך כנסיות דחו אפשרות זו בטענה כי בניגוד לבתי ספר דתיים, הן יאבדו את האוטונומיה על העסקת מורים, קבלת תלמידים והשימוש במבנים. מנהיגי הכנסייה מתחו ביקורת על הפער בין המימון הממשלתי שניתן לבתי הספר שלהם לבין המימון שניתן לבתי הספר המזוהים עם המפלגות החרדיות אגודת ישראל, יהדות התורה ושי"ס, שגם הם סווגו כ"מוכר שאינו רשמי", אך להבדיל מהמוסדות הנוצריים, מקבלים מימון ממשלתי מלא.

ב'28 באוגוסט דיווח הג'רוזלם פוסט כי על פי דוח של מכון שורש, 50% מהילדים מהמגזרים הצומחים ביותר במדינה (כולל 43% מהיישובים החרדיים והערביים) "מקבלים חינוך של עולם שלישי, שלא יאפשר להם לתמוך בכלכלה של העולם הראשון". מחבר דוח שורש, דן בן דוד, אמר כי אתגרים אלו ועוד גדולים מהם, העומדים בפני מערכת החינוך בארץ "הופכים את תמונת החינוך הלאומי לפצצת זמן מתקתקת".

הכנסייה האדוונטיסטית של היום השביעי וזרמים נוספים שמאמינים בקדושת יום השבת, ציינו כי הם נתקלים בקושי להגיע לבתי התפילה שלהם בערים שבהן התחבורה הציבורית אינה זמינה בשבת, כולל בירושלים.

כמה קהילות דתיות לא מוכרות רשמית, ובתוכן עדי יהוה ואדוונטיסטים של היום השביעי, קיבלו פטור מארנונה על בתי התפילה שלהן, אף שאחרות, כמו הבודהיסטים וכנסיית הסיינטולוגיה, לא קיבלו פטור.

בפגישה שהתקיימה ב'26 באוקטובר הודיעה שרת הפנים איילת שקד כי כפר מג'אר שבצפון יקבל מעמד של עיר, ויהפוך בכך לעיר הדרוזית הראשונה במדינה. שקד ציינה כי החלטתה היא הוכחה ל"קשרים האמיצים והחזקים בין הדרוזים והעם היהודי". לפי העיתונות, המעבר למעמד עיר יקל על תהליכים תכנוניים, כלכליים וארגוניים שונים ויעניק סמכות רבה יותר לגורמים המקומיים. לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 57.5% מתושבי מג'אר הם דרוזים, 21.4% הם מוסלמים ו-21.1% נוצרים.

מנהיגים נוצרים דיווחו על קשיים מסוימים בהשגת ויזה לכמרים שהוצבו לשמש בישראל, בעיקר במקרה של כמרים המגיעים ממדינות ערב, שחלקם דיווחו על עיכובים ארוכים או סירובים תקופתיים לבקשות הוויזה שלהם. לפי הממשלה, אנשי דת נוצרים ממדינות ערב כפופים לאותם חוקי כניסה ונוהלי ביטחון כמו אנשי דת ממקומות אחרים

בעולם, וכל עיכוב או מניעה של ויזות נבעו משיקולים ביטחוניים. לדברי הממשלה, במקרים של מועמדים ממדינות שאין להן יחסים דיפלומטיים עם ישראל, היו "עיכובים בלתי נמנעים". גורמים רשמיים של הכנסייה ציינו כי הוויזה לכמורה אינה מאפשרת לבעליה גישה להטבות סוציאליות בסיסיות כמו ביטוח אובדן כושר עבודה או ביטוח בריאות ממלכתי, גם אם מדובר באנשי דת המוצבים במדינה למעלה מ־30 שנה.

משרד הפנים מינה ומימן כמחצית מאנשי הדת הדרוזים והמוסלמים במדינה, והמשיך להכשיר עובדי דת דרוזים ומוסלמים מטעם המדינה כיצד לעבוד עם משרדי הממשלה. מנהיגים מוסלמים מתחו ביקורת על משרד הפנים על שמינה לא מוסלמים - בעיקר קציני צבא דרוזים לשעבר - לעמוד בראש המחלקה לענייני מוסלמים במשרד. מנהיגים מוסלמים שבו ואמרו כי משרד הפנים נוהג לנטר ולזמן ל"שיחה" את מי שהמשרד חושד בהם כי הם מתנגדים למדיניות הממשלה. הממשלה אמרה כי אינה מנטרת אנשי דת, אך עובדי ממשלה מכל הדתות "מצופים שלא להסית נגד המדינה בתפקידם הרשמי". הממשלה ציינה כי שאר אנשי הדת הדרוזים והמוסלמים אינם עובדי מדינה, בשל העדפות של הקהילה המקומית או בשל היעדר משאבים תקציביים במשרד הפנים. מנהיגים מוסלמים ציינו כי שופטי בתי הדין השרעיים, שהם עובדי משרד המשפטים, הם הנציגים הדתיים המועדפים עליהם.

לא נותרו בתי מדרש מוסלמיים בתוך המדינה, וסטודנטים ללימודי דת האסלאם נסעו לצורך לימודיהם למקומות אחרים, בעיקר לירדן או לגדה המערבית. הממשלה ציינה כי ישנן "מכללות ללימודי אסלאם" באום אל־פחם, בבקעה אל־גרביה ובכפר ברא. מנהיגים מוסלמים המשיכו לדחות קביעה זו, וציינו כי אף אחת מאותן מכללות אינה בית מדרש מוסלמי.

הממשלה המשיכה לקדם צעדים לעידוד התיישבות של ישראלים יהודים ולפיתוח כלכלי של הנגב המיושב בדלילות, ובכלל זה תוכניות פיתוח לתעשיות צבאיות, מסילות רכבת, הרחבת כביש 6 ומכרה פוספטים. ארגוני חברה אזרחית מתחו ביקורת על תוכניות הממשלה, בטענה כי הן עלולות להוביל לעקירתם של 36,000 בדואים. הממשלה הפנתה תקציב גדול יותר לערים וליישובים שנועדו לקלוט אליהם את הבדואים שנעקרו בעקבות הפיתוח הכלכלי.

ב־21 באוקטובר הודיעה שרת הפנים שקד כי הממשלה מתכננת להקים 11 יישובים חדשים בנגב, ובכלל זה לקדם הסרת מכשולים תכנוניים הנוגעים לעיר היהודית חירן.

לפי הדיווחים באתר האינטרנט של ארגון החברה האזרחית עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, הממשלה מקפחת את תושבי הנגב הבדואים בכמה היבטים, כולל בגביית תעריף המים הגבוה במדינה מתושבי הכפרים הבלתי מוכרים; סירוב לסווג גמלים כ"חיות משק"; מניעת השימוש בשטחי המרעה באזור מהרועים הבדואים; היעדר טיפול בצפיפות ובתנאים הסניטריים בבתי ספר מקומיים; ועקירת תושבים כדי לאפשר הרחבה של יישובים יהודיים בעיקר, ולצורך העתקת מיקום או הרחבה של מתקנים צבאיים ממשלתיים.

בדוח מ־3 ביוני של השליח המיוחד לנושא הזכות לדזור הולם של מועצת זכויות האדם של האו"ם, הצהיר ארגון עדאלה כי הממשלה מפלה את האזרחים הבדואים המתגוררים בנגב דרך שני סעיפי מדיניות: "שלילת זכויות הקרקע ההיסטוריות שלהם ובמקום זאת תיוגם כמסיגי גבול", ואכיפה של מהלכי עקירה... ואורבניזציה שלהם על ידי ריכוזם בתוך מספר מצומצם של יישובים עירוניים/עירוניים למחצה וכפרים מוכרים".

ב־20 באוקטובר דחה בית המשפט העליון עתירה נגד החלטת פרקליט המדינה, שביקשה שהממשלה תפתח מחדש בחקירה נגד שוטרים שהיו מעורבים בירי במורה יעקוב מוסא אבו אל־קיעאן ב־2017. בשנת 2017 ירתה המשטרה למוות באבו אל־קיעאן, מורה בשנות ה־50 לחייו, במהלך מבצע להריסת בתים בכפר הלא מוכר אום אל־חיראן, שבמקומו אמור היה לקום היישוב היהודי חירן, המיועד לאוכלוסייה דתית. בשנת 2020 הגישו עדאלה והוועד הציבורי נגד עינויים בישראל את העתירה לבית המשפט העליון בשם משפחתו של אבו אל־קיעאן. בית המשפט קבע כי מהחלטת פרקליט המדינה והליך החקירה המקדמית שמנהלת המחלקה לחקירת שוטרים עולה כי ההחלטה התקבלה לאחר בדיקה מעמיקה ואיסוף ראיות נרחב, וכי אין צורך שבית המשפט יתערב בהחלטה. העתירה של ארגוני החברה האזרחית ערערה על פרטי התקרית כפי שהממשלה דיווחה עליהם.

תושבים בדואים בכפר הלא מוכר אום אל־חיראן המשיכו שלא לקיים את ההסכם שנחתם בשנת 2018 עם הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב של משרד החקלאות, שלפיו בתיהם ייהרסו והם יעברו למגרשים פנויים בעיירה הבדואית חורה. משפחות יהודיות שקיבלו סיוע מתנועת אור (ארגון המוקדש להרחבת האוכלוסייה הישראלית באזורי הנגב והגליל) לעבור לחירן, נותרו בינתיים להתגורר בקרוואנים שנתרמו על ידי הקרן הקיימת בחורשה מחוץ לאום אל־חיראן, בזמן ההמתנה לפינוי אדמות הכפר.

בחודש נובמבר אישר הקבינט הצעת החלטה להכשיר שלושה כפרים בדואיים לא מוכרים בדרום הנגב: רחמה, עבדה, וחשם זנה. לפי פורום ד"רקים בנגב, כ-4,000 בדואים מתגוררים בכפרים. ארגוני חברה אזרחית כתבו בעקבות זאת למשרד העבודה בבקשה לשנות את נוסח החלטת הממשלה, מכיוון שהיא כוללת תנאים בעייתיים ש"דנים אותה לכישלון". ב-3 בנובמבר הוסיפה הממשלה והודיעה כי תקים יישוב בדואי מתוכנן חדש בדרום. ב-6 בדצמבר השלימה הכנסת את הקריאה הראשונה של הצעת החוק המאשרת לאלפי בתים שנבנו ללא היתר ביישובים ערביים בנגב ובמקומות אחרים, להתחבר לרשת החשמל במדינה.

בדוח מבקר המדינה מ'4 באוגוסט נאמר כי הערבים/פלסטינים הבדואים בנגב הם הקהילה הענייה ביותר במדינה, בפער גדול מכל השאר. עוד צוין בדוח כי למרות ההשקעה המתוכננת של מיליארדי שקלים לאורך השנים, הפערים בין היישובים הבדואיים לשכניהם בנגב המשיכו לגדול. מבקר המדינה מתניהו אנגלמן קבע כי תשתיות עירוניות ואזוריות בסיסיות ליישובים הבדואיים, כמו תברואה, מים וחשמל וכן מדרכות וכבישים, נמצאות בפיגור רב, וכי הממשלה "אחראית להגברת המשילות בנגב". הוא ציין גם שהאשמה אינה מוטלת על הרשויות המקומיות והמדינה בלבד, ושגם הקהילה הבדואית שותפה באחריות לחומרת הבעיות. מפלגת רע"ם הערבית/פלסטינית מוסלמית דרשה השקעה רבה יותר בקהילות הבדואיות.

ב'26 במאי פורסם בעיתון הארץ כי הוועדה לתכנון ובנייה של עיריית תל אביב-יפו נתנה את אישורה לתוכנית להכשרת בית הקברות המוסלמי טאסו ביפו, בית הקברות המוסלמי היחיד בעיר. על פי הדיווח, תוכנית הייעוד הייתה חייבת את אישור הוועדה המחוזית לתכנון ובנייה לצורך כניסתה לתוקף.

צה"ל המשיך להעסיק אנשי דת יהודים אורתודוקסים בלבד. הממשלה העסיקה אנשי דת אזרחיים מדתות שונות, ובכלל זה אימאמים מוסלמים, כאנשי דת לקבורות צבאיות כאשר חיילים לא יהודים נהרגו בשירות.

בחלק מהשכונות החרדיות פרסמו ארגונים פרטיים "שלטי צניעות" הדורשים מנשים להסתיר עצמן בציבור כדי למנוע הסחת דעת של גברים אדוקים. בשנת 2018 קיבלה עיריית בית שמש כמה ארכות מבית המשפט העליון שהורה לה להסיר שלטים מסוג זה. ב'1 ביולי, מכיוון שבית שמש לא הסירה את השלטים, הורה בית המשפט העליון ליועץ המשפטי לממשלה לגבש בתוך 90 ימים מדיניות אכיפה ארצית שתאפשר את יישום פסק הדין של בית המשפט, בעקבות איהסרת "שלטי צניעות" ברמה המקומית. בית המשפט קבע כי 30 יום ממועד כניסת המדיניות החדשה לתוקף, יוטלו קנסות על עיריות בגין חוסר אכיפה.

תמונות נשים הושחתו באופן קבוע בערים עם אוכלוסיות חרדיות גדולות. באוקטובר דיווחה סוכנות הידיעות AP כי ונדלסטים "שככל הנראה הם חרדים קיצוניים" השחיתו חמש פעמים את תמונתה של ניצולת שואה בת 94, מאז שנפתחה באפריל תערוכת חוצות שכללה את הצגת התמונה. על פי דיווחים בתקשורת, עקב כישלון אכיפת החוק המקומית, חברות הפסיקו להציג נשים בפרסומות שלהן כדי למנוע השחתת המודעות. בדיון בכנסת בדצמבר 2020 הצהירה המשטרה כי בשנים 2018–2020 נפתחו 21 חקירות בעקבות השחתת תמונות נשים במרחב הציבורי; מתוכן סגרה המשטרה 19 תיקי חקירה ללא כתבי אישום, ו'1 העבירה לפרקליטות.

ב'10 בינואר דחה בית המשפט העליון את בקשת הרבנות הראשית לקיים דיון נוסף בעתירת ארגוני החברה האזרחית עדאלה והפורום החילוני, נגד איסור הכנסת מזון לא כשר לפסח לבתי חולים ציבוריים במהלך החג. בשנת 2020 קבע בית המשפט כי בתי החולים חייבים לאפשר הכנסת מזון לא כשר לפסח למי שרוצה בכך. ב'10 במרץ ביקש הרב הראשי יצחק יוסף מהיועץ המשפטי לממשלה לדחות את יישום פסק הדין בשל "זמן היערכות לא מספיק", וכדי לטפל בנושא באמצעות חקיקה. לפי נתוני הפורום החילוני, רוב בתי החולים צייתו לפסיקת בית המשפט העליון והעמידו לרשות הצוות והמטופלים שרצו בכך מזון לא כשר לפסח. עם זאת, במהלך חודש מרץ פנה הפורום החילוני אל שני בתי חולים, בירושלים ובנתניה, ואיים שהם יואשמו בביזיון בית המשפט על שהמשיכו לאסור חמץ במתקנים שלהם במהלך פסח, למרות פסיקת בית המשפט. בדצמבר הגיש הפורום החילוני עתירה נוספת לבית המשפט העליון בדרישה לבטל איסור דומה, הפעם על הכנסת מזון מבחוץ לבסיסי צבא במהלך חג הפסח. בסוף השנה הייתה העתירה תלויה ועומדת.

ב'6 ביולי כשלה הקואליציה באישור מחודש של חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), מה שגרם לפגיעתו וסלל את הדרך לאיחוד משפחות של כ-3,000 פלסטינים עם בני זוגם שהיו אזרחים ישראלים. על פי החוק, בני זוג לא יהודים של ישראלים ממדינות מסוימות ומהגדה המערבית ומרצועת עזה אינם זכאים לתושבות, ללא אישור מיוחד של משרד הפנים. אף שהחוק פקע, הורתה שרת הפנים שקד למשרדה להמשיך לפעול כאילו החוק תקף. ב'14 בספטמבר עתרו שלושה ארגוני חברה אזרחית, ובתוכם ארגון המוקד, לבית המשפט לעניינים מנהליים, בדרישה ממשרד הפנים לכבד את השלכות פקיעת החוק. ב'11 בנובמבר השיבה הממשלה שהיא תומכת בהמשך הטיפול של שקד בבקשות הפלסטינים בהתאם לתקנות שפג תוקפן, וקבעה כי שקד תוכל ליישם "נהלים ותקנות ביניים" עד

לחקיקת חוק חדש. עם זאת, עד סוף השנה לא פורסמו נהלים חדשים. ב-15 בנובמבר דחה בית המשפט את בקשת שלושת ארגוני החברה האזרחית לצו מניעה שיאסור את הטיפול בבקשות על פי החוק שפג תוקפו. בעקבות זאת ערערו העותרים בפני בית המשפט העליון ב-17 בנובמבר. בסוף השנה נותרו תלויות ועומדות הן העתירה הן החקיקה החדשה.

על פי ארגון החברה האזרחית המוקד, התגוררו בישראל, כולל בירושלים, כ-10,000 פלסטינים תחת היתרי שהייה זמניים בגלל חוק האזרחות והכניסה לישראל, וללא כל ערובה חוקית שיוכלו להמשיך ולהתגורר עם משפחותיהם. משלא חודש חוק האזרחות והכניסה לאחר שפקע ביולי, עתר המוקד לבית המשפט העליון בבקשה להורות למשרד הפנים לדון בבקשות לאיחוד מחדש. על פי המוקד והתקשורת הישראלית, משרד הפנים סירב לטפל בבקשות אלו, ועד דצמבר הצטברו 1,680 בקשות כאלה בהמתנה לבדיקה. היו גם מקרים של בני זוג פלסטינים של תושבים פלסטינים, שהתגוררו במזרח ירושלים ללא מעמד חוקי. חלק מהתושבים הפלסטינים עברו להתגורר בשכונות בירושלים מהצד האחר של גדר ההפרדה, רק כדי לחיות עם בני הזוג והילדים שלהם שאינם תושבים, מבלי לאבד את התושבות שלהם. לדברי מנהיגים דתיים נוצרים, המצב הוא בעיה אקוטית במיוחד עבור נוצרים, שבגלל אוכלוסייתם הקטנה נוטים להתחתן עם נוצרים מהגדה המערבית או ממקומות אחרים (נוצרים שאינם בעלי אזרחות או תושבות). מנהיג דתי נוצרי הביע חשש שמדובר בגורם משמעותי בצמצום המתמשך בגודל האוכלוסייה הנוצרית, כולל בירושלים, המשפיע לרעה על ההשרדות לטווח הארוך של קהילותיהם.

לדברי ארגוני חברה אזרחית, חברי קהילה ופרשנים בתקשורת, הגורמים שתורמו להגירה של נוצרים כללו חוסר יציבות פוליטית, חוסר יכולת להשיג אישורי שהייה לבני זוג עקב חוק האזרחות והכניסה לישראל משנת 2003 (שפג תוקפו), היכולת המוגבלת של קהילות נוצריות באזור ירושלים להתרחב בגלל מגבלות בנייה, הקשיים שאנשי דת נוצרים חוו בקבלת ויזה לישראל והיתרי שהייה, אובדן אמון בתהליך השלום, קשיים כלכליים שנוצרו בעקבות הקמת גדר ההפרדה והטלת מגבלות יציאה. הממשלה ציינה כי קשיים כאלה נובעים מ"מציאות פוליטית וביטחונית מורכבת" ולא ממגבלות כלשהן על הקהילה הנוצרית עצמה.

החוק המשיך למנוע מרשות מקרקעי ישראל (רמ"י), שמנהלת את קרקעות המדינה הציבוריות שהן 93% מכלל קרקעות המדינה, מלהחכיר קרקעות לזרים. אולם בפועל, זרים הורשו לחכור אם הצליחו להראות שהם יהודים על פי חוק השבות. מתוך 93% הקרקעות הציבוריות, כ-12.5% נמצאות בבעלות הקרן הקיימת לישראל (קק"ל), שחוקיה אסרו במפורש על מכירה או חכירה של אדמות ללא יהודים. החלת המגבלות של רמ"י המשיכה להגביל את יכולתם של תושבי ירושלים המוסלמים והנוצרים שאינם אזרחים, מלרכוש נכסים שנבנו על אדמות מדינה, ובכלל זה בחלקים של ירושלים. אולם בשנים האחרונות, מספר גדל של אזרחים פלסטינים תושבי ירושלים רכשו נכסים שנבנו על אדמות רמ"י. אזרחים ערבים הורשו להשתתף במכרזי קרקעות של קק"ל, אך לפי מקורות, רמ"י מעניקה לקק"ל חלקת אדמה נוספת בכל פעם שאזרח ערבי ישראלי זוכה במכרז. למרות פסיקת בית המשפט העליון משנת 2018 המחייבת את רשות מקרקעי ישראל לכלול בה נציגות לערבים, דרוזים או צירקסים כדי למנוע אפליה של לא יהודים, עד סוף השנה לא היו בה נציגים מאוכלוסיות אלה.

הפטריארכיה היוונית-אורתודוקסית המשיכה במאמציה המשפטיים לעצור את העברתם של נכסים בעיר העתיקה בירושלים לידי עטרת כהנים, ארגון יהודי שבשנת 2004 חתם על חוזה לחכירת הנכסים ל-99 שנים. בתי המשפט פסקו בעבר לטובת עטרת כהנים, ובשנת 2020 פסק בית המשפט המחוזי שאין לפתוח מחדש את התיק כדי לשמוע ראיות חדשות שהביאה הכנסייה. דיון בבית המשפט העליון כדי לקבוע אם יש לפתוח את התיק מחדש על סמך הראיות החדשות, נקבע לשנת 2022.

ב-12 בדצמבר פרסמו 13 ראשי קהילות נוצריות בירושלים הצהרה משותפת שכותרתה "האיום הנוכחי על הנוכחות הנוצרית בארץ הקודש", ובה נאמר: "הנוצרים הפכו ליעד להתקפות תכופות ומתמשכות מצד קבוצות שוליים רדיקליות. מאז 2012 אירעו אינספור מקרים של תקיפות פיזיות ומילוליות נגד כמרים ואנשי דת, התקפות על כנסיות נוצריות, אתרים קדושים שהושחתו וחוללו תדיר, והפחדה מתמשכת של נוצרים מקומיים, שכל שביקשו הוא החופש להתפלל ולנהל את אורח חייהם. טקטיקות אלו משמשות את הקבוצות הרדיקליות כאמצעי שיטתי לגרש את הקהילה הנוצרית מירושלים ומשאר אזורי ארץ הקודש". ההצהרה הכירה ב"מחויבות המוצהרת של ממשלת ישראל לשמור על בית בטוח ומוגן לנוצרים בארץ הקודש", אך ציינה כי "דווקא משום כך, יש להביט בדאגה כבדה בזניחת מחויבות לאומית זו על ידי פוליטיקאים מקומיים, פקידים וגופי אכיפת החוק, שאינם בולמים את פעילותן של קבוצות רדיקליות המטילות את אימתן באופן קבוע על נוצרים מקומיים, תוקפות כמרים ואנשי דת ומחללות אתרים קדושים ונכסי כנסייה". עוד נכתב בפנייה כי "העיקרון שלפיו יש להגן על האופי הרוחני והתרבותי של הרובעים הייחודיים וההיסטוריים של ירושלים כבר זכה להכרת המשפט הישראלי ביחס לרובע היהודי. אולם קבוצות רדיקליות ממשיכות להשתלט על רכוש אסטרטגי ברובע הנוצרי מתוך מטרה לצמצם את הנוכחות הנוצרית, ותכופות עושות שימוש בטקטיקות של הפחדה ובעסקאות אפלות כדי לגרש תושבים מבתיים,

לצמצם באופן דרמטי את הנוכחות הנוצרית, ולשבש עוד יותר את נתיבי הצליינות ההיסטוריים בין בית לחם וירושלים".

לפי עיתון הארץ, ההצהרה הייתה תחילתו של קמפיין שכלל אתר אינטרנט ייעודי ומאמרים בתקשורת. בהודעת משרד החוץ נמסר כי הטענות שהועלו על ידי המנהיגים הנוצרים "חסרות בסיס ומעוותות את המציאות של הקהילה הנוצרית בישראל" וכי ההצהרה הנוצרית המשותפת "עלולה להוביל לאלימות ולפגיעה בחפים מפשע". במאמר מערכת של הארץ נכתב: "ייתכן שההנהגה הנוצרית בירושלים מגזימה בתחושת האיום נגדם כדי לגייס תמיכה מקהילות ברחבי העולם... אולם אין בכך כדי להצדיק את התנהגותה חסרת האחריות של הממשלה כלפי הציבור הנוצרי. על הממשלה להכיר שלקהילות הנוצריות יש מקום חשוב בפסיפס האנושי של ירושלים. הממשלה חייבת להפנות תשומת לב לצרכים ולבעיות של קהילות נוצריות".

ב-29 בדצמבר, במהלך קבלת הפנים השנתית למנהיגים רוחניים ונציגי ציבור מהכנסיות והקהילות הנוצריות לרגל השנה החדשה, שב ואישר הנשיא הרצוג את מחויבותו לחופש הפולחן והדת במדינה. הרצוג אמר שכל אחת מהקבוצות הנוצריות היא "ברכה וחלק בלתי נפרד" מהפסיפס של המדינה. הוא יצא בתוקף נגד כל צורות של גזענות, אפליה וקיצוניות, וכל איום על הקהילה הנוצרית במדינה. גם שרת הפנים שקד אמרה כי השנה החדשה מציגה הזדמנות לבנות קשרים חדשים של ידידות ושיתוף פעולה בין כל הדתות.

בדצמבר אישר צוות בין-משרדי הצעה של שרת הפנים שקד לפטור קבוצות תיירים שמסווגות כ"תיירות יהודית" ממגבלות הכניסה שהוטלו בעקבות וריאנט האומיקרון. לפי העיתונות, ארגונים נוצריים אמרו שהחלטה אינה הוגנת, במיוחד לאור חופשת חג המולד המתקרבת. לפי מאמר מערכת ראשי בעיתון הארץ: "זהו חריג מפלה, שלא לומר גזעני". בהצהרה שמסר משרד החוץ נאמר: "האשמות המופרכות הללו להתנהגות מפלה הן שערורייתיות, שקריות ומסוכנות".

באפריל דיווח אתר החדשות אלמוניטור כי שרת התיירות דאז אורית פרקש-הכהן אמרה כי לאחר החתימה על הסכמי אברהם המנרמלים את היחסים בין ישראל לארבע מדינות ערב, "ענף התיירות של ישראל החל להיערך לתיירות מוסלמית". בכירים במשרד אמרו כי המשרד מצפה לעשרות אלפי תיירים מוסלמים בחודשים הקרובים, וכי המשרד ממפה אתרים מוסלמיים דתיים ברחבי המדינה.

בריאיון לעיתונות בדצמבר שנערך בשפה העברית, אמר חבר הכנסת הערבי המוסלמי וחבר הקואליציה מנצור עבאס לעיתונאי מוחמד מג'דלי, כי "מדינת ישראל נולדה כמדינה יהודית, והשאלה היא כיצד אנו משלבים בתוכה את החברה הערבית". בתגובה להערתו של מג'דלי שאף ח"כ ערבי לא אמר דבר כזה מעולם, השיב עבאס: "הייתי בהפגנה נגד חוק מדינת האום, ואני לא רוצה להטעות אף אחד. השאלה היא: 'מה מעמדו של אזרח ערבי במדינת ישראל היהודית?' זו השאלה. לכן האתגר כעת הוא לא רק עבור מנצור עבאס, אלא עבור כלל הציבור היהודי והאזרח היהודי". לפי עיתון הארץ, דבריו של עבאס עוררו תגובת נגד מיידית. מסעוד גנאים, לשעבר ראש הרשימה הערבית המאוחדת (רע"ם), אמר "אנחנו בתנועה ובמפלגה לא מכירים במדינה כיהודית. כמובן, איננו מתכחשים למציאות שבה מדינת ישראל מגדירה את עצמה כיהודית, אך איננו מקבלים או מכירים במציאות זו". איימן עודה, יו"ר סיעת הרשימה המשותפת, שאיחדה ארבע מפלגות ערביות עד שרע"ם עזבה את הסיעה בינואר, אמר: "זו המולדת שלנו, אזרחים בזכות, ואנחנו נפעל כדי שהמדינה תהיה שוויונית ודמוקרטית".

על פי חוק העתיקות הישראלי, חפירות באתר קדוש מחייבות אישור של ועדת שרים הכוללת את שרי התרבות, המשפטים והדתות. הממשלה ציינה כי חוקרי רשות העתיקות "הרחיבו מאוד את מחקריהם על תקופות 'לא יהודיות' בהיסטוריה של ארץ ישראל, [כולל] התקופות הפרהיסטוריות, הברונזה הקדומה, הביזנטית, המוסלמית, הממלוכית והעות'מאנית". פלסטינים תושבי ירושלים ומנהיגים מוסלמים המשיכו למחות על חפירות ארכאולוגיות ועבודות בנייה שנעשו בגן הלאומי עיר דוד בשכונת סילוואן מחוץ לעיר העתיקה, ובעיר העתיקה ליד הר הבית/חראם אלשריף, ובכלל זה התקנת מעלית בחלק האחורי של רחבת הכותל. כמה ארגוני חברה אזרחית שעוקבים אחר התנהלות החפירות הארכאולוגיות בירושלים המשיכו לטעון כי רשות העתיקות הדגישה ממצאים ארכאולוגיים אשר מחזקים את הטענות היהודיות, בתוך דחיקת ממצאים ארכאולוגיים בעלי משמעות היסטורית לדתות אחרות. ארכאולוגים מארגון עמק שווה המשיכו לחלוק על כך ש"דרך עולי הרגלי" - מנהרה שנחפרה על ידי רשות העתיקות בסילוואן ונחנכה בשנת 2019 - מוצגת רשמית כחלק מהדרך ההיסטורית של עולי הרגל לבית המקדש השני; לפי עמק שווה, שיטת החפירה לא ביססה בוודאות את תאריך הדרך ואת מטרתה. ארגוני חברה אזרחית כמו קרן עיר דוד (אלע"ד) ומכון ירושלים למחקרים אסטרטגיים המשיכו לתמוך בעמדה הרשמית.

לפי עיתון הארץ, בפגישה בין-משרדית שארגן מנכ"ל משרד המשפטים נמצא כי הממשלה אינה אוכפת כראוי את איסור הפוליגמיה בקרב האוכלוסייה הבדואית. במצגת בפגישה צוין כי בשנים האחרונות התגלו מאות מקרים של

גברים פוליגמיים, ללא השלכות. מנהל בתי הדין השרעיים במדינה, איאד זחאלקה, אמר שכל הנישואים הפוליגמיים חייבים להיות רשומים בבית דין שרעי.

עד סוף השנה מנתה הכנסת בת 120 החברים 13 חברי מיעוטים דתיים (9 מוסלמים, 3 דרוזים ו-1 נוצרי), לעומת 18 בני מיעוטים דתיים בכנסת הקודמת (11 מוסלמים, 5 דרוזים ו-2 נוצרים). בקבינט היה חבר מוסלמי אחד, אבל לא דרוזים או נוצרים. ביוני מינה הרצוג, יו"ר הסוכנות היהודית דאז, את ע'דיר כמאל מריח, אישה דרוזית וח"כית לשעבר, להיות השליחה הבכירה של הסוכנות היהודית בווינגטון הבירה.

הנשיא הרצוג אירח מנהיגים מוסלמים, יהודים, נוצרים, דרוזים ובהאים, במטרה להוציא ביחד קריאה משותפת להתחסן לקורונה בכל העולם. בהצהרה המשותפת אמרו המנהיגים כי "הצלת חייו של כל בן אנוש - כולם נבראו בצלם אלוהים - היא החובה הדתית הגדולה מכולם" וכי "ברור מהעדויות שהחיסון ההמוני של אוכלוסיות שלמות הוא הכלי העיקרי שיש בידנו למגר את המגפה הנוראה".

חלק 3. כיבוד החברה את חופש הדת

מכיוון שזהות דתית וזהות לאומית כרוכות לא פעם זו בזו, קשה היה לסווג אירועים רבים כנוגעים לזהות דתית בלבד.

בספטמבר הגישו הרשויות כתב אישום נגד מוועד הייב, על שבאוגוסט רצח את אימו והסתיר את גופתה, לאחר שהתנצרה לכנסייה האורתודוקסית. התובעים ציינו כי התנצרותה הייתה המניע לרצח.

על רקע המתיחות בירושלים והאלימות בעזה, פרצו בחודש מאי אירועי אלימות ותסיסה אזרחית על רקע אתני, שנמשכו כשבוע והתרחשו בכמה ערים מעורבות יהודיות-ערביות בארץ, ובהן לוד, עכו, יפו, חיפה ורמלה. אירועי האלימות כללו גרימת נזק לרכבים; תקרית ירי לעבר יהודים, יידוי אבנים על ידי מפגינים, הן יהודים הן ערבים; הצתת בתי כנסת וחילול מצבות מוסלמיות. ישראלים יהודים חמושים התעמתו עם פלסטינים בשכונות מזרח ירושלים. בתגובה לאלימות, הממשלה תגברה את המשטרה בכוחות צבא, כולל שוטרי מג"ב מהגדה המערבית. המשטרה דיווחה כי ביצעה כ-1,550 מעצרים, כאשר רובם המכריע של העצורים היו אזרחים ערבים/פלסטינים. גורמי ביטחון אמרו כי האזרחים היהודים שנעצרו היו בעיקר "קיצוניים לאומנים בגיל העמידה".

ב-12 במאי נורה ונהרג מוסא חסון בידי יהודים בעיר המעורבת לוד במהלך עימותים בין תושבים. בהמשך אותו יום, אזרחים ערבים/פלסטינים בלוד רגמו באבנים את מכוניתו של התושב היהודי יגאל יהושע, שב-17 במאי מת מפצעיו לאחר שנפגע בראשו מלבנה שנזרקה עליו. ב-11 במאי, אזרחים ערבים/פלסטינים בעכו הציתו מלון. בהצתה נפגע אבי הר-אבן בן ה-84, שב-6 ביוני נפטר מפצעיו. ב-19 במאי נפטר מפצעיו הנער מוחמד מחאמיד כיוואן, לאחר שנפגע מירי שנורה לעברו ב-18 במאי בצומת מי עמי שבכביש 65. משפחתו אמרה שהמשטרה אחראית למותו.

לטענת עיריית לוד, אזרחים ערבים/פלסטינים ביצעו חמש הצתות נגד ארבעה בתי כנסת בעיר, וניפצו חלונות של שני בתי כנסת נוספים. כלי תקשורת דיווחו כי ב-12 במאי יידו יהודים אבנים לעבר מתפללים במסגד דהמש שבלוד בזמן התפילה, וניפצו את חלונות המסגד. ב-13 במאי חיללו אלמונים בית קברות מוסלמי בלוד, ניסו להציתו וניפצו עשר מצבות.

בשך המהומות הגישה המדינה כתבי אישום נגד 150 אזרחים. כמה ארגוני חברה אזרחית ציינו שרוב כתבי האישום היו נגד אזרחים ערבים/פלסטינים והביעו דאגה שהמשטרה התמקדה באופן לא מיזתי באזרחים ערבים/פלסטינים. בעקבות המהומות התקיימו שורה של הפגנות שקראו לרגיעה ולדו"קיום בכמה ערים בארץ.

ב-9 בספטמבר תקפו שלושה קטינים מתפלל, וגרמו נזק לבית הכנסת בעכו. בהמשך עצרה המשטרה חשודים ושחררה אותם למעצר בית.

באפריל, בתקופה שקדמה לתסיסה האזרחית, צעירים פלסטינים בירושלים תקפו חרדים ופרסמו את סרטוני ההתקפות ברשת החברתית טיק טוק. הסרטון הראשון ובו צעיר ירושלמי פלסטיני סוטר לתלמיד ישיבה ברכבת הקלה בירושלים פורסם ברשת החברתית ב-15 באפריל. לטענת הממשלה, המשטרה פתחה ב-14 חקירות ועצרה 31

חשודים במעורבות בהתקפות מסוג זה. 4 מהמקרים הובילו לכתבי אישום, וחשוד אחד הורשע ונידון לעשרה חודשי מאסר, שישה חודשי מאסר על תנאי וקנס בסך 2,500 שקלים (810 דולר). ב־1 ביולי עצרה המשטרה פלסטינים תושבי ירושלים על שחיללו קברים בבית העלמין הר המנוחות בעודם מצלמים עצמם באפליקציית טיק טוק.

במהלך השנה המשיכו להתרחש התקפות "תג מחיר" שביצעו יהודים ביחידים ובקבוצות, במיוחד נגד אזרחים ערבים/פלסטינים בישראל ובגדה המערבית הכבושה ונגד רכושם. המטרה המוצהרת הייתה לגבות "מחיר" לפעולות שנקטה הממשלה והתוקפים התנגדו להן. התקיפות התרחשו נגד מטרות נוצריות ומוסלמיות. ארגון החברה האזרחית "תג מאיר" המשיך לארגן ביקורים באזורים שבהם התרחשו התקפות "תג מחיר", ולתת חסות לפעילויות המקדמות סובלנות בתגובה להתקפות. ב־12 במרץ הציתו יהודים מכוניות בכפר עין נכבה שבמרכז הארץ, וריססו גרפיטי של מגן דוד והכתובת: "די לנישואי תערובת".

לפי ארגון תג מאיר, התוקפים גם שפכו בנזין על ביתן של שתי משפחות, כולל על חלון חדרם של ילד בן שש וילד בן שבע, וניסו להציתו. תג מאיר ציינו כי "רק נס" מנע אסון דומה לזה של הפיגוע בדומא בגדה המערבית ב־2015, שהביא למותם של זוג פלסטינים וילדם התינוק. המשטרה פתחה בחקירה ב־12 במרץ.

ב־25 במרץ ריססו אלמונים את המילים "לגרש או להרוג" על מכונית בכפר קאסם. הם גם ניקבו צמיגים של עשרות מכוניות וריססו עליהן סמלי מגן דוד. המשטרה פתחה בחקירת האירוע.

ב־1 במרץ הציתו אלמונים את הכניסה למנזר הכנסייה הרומנית בירושלים, סמוך לשכונה היהודית החרדית מאה שערים. כומר איש המקום כיבה את האש במהירות. לדברי גורמים בכנסייה, זה היה מעשה הוונדליזם הרביעי ב־2021 כלפי אותו מנזר. נציגים נוצרים אמרו שיש סיכוי רב שיהודים חרדים הם התוקפים. הפטריארך היווני-אורתודוקסי של ירושלים אמר שההצתה הייתה "סמל לשנאה כלפי הדת הנוצרית" בקרב חלק מהישראלים.

ב־5 באפריל התרחשו הצתות נגד שני בתי כנסת, בבני ברק וברמת גן. ב־8 במאי, על פי דיווחים בתקשורת, עצרה המשטרה אדם מראש העין על המעשים.

במהלך השנה צוירו פעמים אחדות צלבי קרס על בתי הכנסת. ב־31 ביולי צוירו אלמונים צלבי קרס על שני בתי כנסת בבני ברק. האלמונים השאירו באתרים גם תמונות של שירה בנקי, צעירה בת 16 שנדקרה למוות במצעד הגאווה בירושלים ב־2015. ב־26 באוגוסט צוירו אנשים צלבי קרס על דלת בית כנסת בתל אביב.

ב־6 בנובמבר אמר הרב החרדי מאיר מזוז שיהודים מברית המועצות לשעבר ויהודים רפורמים הם כופרים ההורסים את היהדות במדינה.

אנשי דת נוצרים וצליינים המשיכו לדווח על תקריות שבהן יהודים חרדים בירושלים הטרידו אותם או ירקו עליהם.

במהלך השנה תקפו נשים חרדיות את חברות ארגון נשות הכותל במהלך התפילה החודשית שהן עורכות בכותל המערבי. ב־11 ביוני קרעו מפגינים חרדים לגזרים וחיללו עשרות ספרי תפילה השייכים לנשות הכותל.

ב־17 ביולי, במהלך צום תשעה באב לציון חורבן המקדש, הציבו פעילי ליב"ה יהודית, עמותה לאומית-חרדית שתוארה בעיתון הארץ כ"קיצונית במיוחד", מחיצה מאולתרת באמצע אזור התפילה השוויוני של רחבת הכותל, שנועדה להפריד את הנשים מהגברים, בתוך כדי צעקות וקללות שנועדו לשבש את תפילת המתפללים לרגל תשעה באב. על פי עיתון הארץ, "מאות יהודים חרדים ימניים, בעיקר בני נוער", שיבשו את קריאת מגילת איכה שקראה אישה מהזרם הקונסרבטיבי, שאנשיו היו מארגני האירוע השנתי. הארץ תיאר את ארגון ליב"ה כ"ארגון ימין קיצוני, המנסה למנוע ממי שאינם חרדים את הגישה לרחבת תפילה חדשה ומשופצת בקצה הדרומי של האתר".

ב־18 ביולי, בתשעה באב, פרסם ראש הממשלה בנט בטוויטר דברי תודה לשר לביטחון הפנים ולמפכ"ל המשטרה על "שמירה על חופש הפולחן ליהודים בהר". ב־19 בנובמבר ציין משרד ראש הממשלה כי מדיניות הממשלה בנוגע לסטטוס קוו בהר הבית/חראם אל־שריף, האוסרת על תפילה שאינה מוסלמית, לא השתנתה, וכוונתו של בנט הייתה לומר שגם ליהודים וגם למוסלמים יש "חופש לעלות להר".

בחודש מרץ, במהלך חג הפסח, פיזר אלמוני חמץ מחוץ לבתי הכנסת בבני ברק וברמת גן.

לטענת ארגונים מיסיונריים, עמדות החברה כלפי פעילות מיסיונרית והמרה לדתות אחרות המשיכו להיות שליליות. חלק מהיהודים המשיכו להתנגד לפעילות מיסיונרית שהופנתה כלפי יהודים, ואמרו כי מדובר בהטרדה דתית, והגיבו בעוינות כלפי יהודים שהמירו את דתם לנצרות, כמו יהודים משיחיים.

על פי עדי יהווה, המשטרה סגרה ב־2 ביוני חקירה של תלונה משנת 2019 בנוגע לתקיפה של שני חברי עדי יהווה במהלך פעילות מדלת לדלת בבת ים. מהמשטרה נמסר כי אין מקום להמשך חקירה פלילית. לאחר הגשת התלונה הראשונית, המשטרה זימנה אליה את אחת משני עדי יהווה, והודיעה לה שהאדם שתקף אותה הגיש נגדה תלונה על איומים והסגת גבול כחלק מניסיונה להמיר אותו לנצרות.

על פי דיווחים בתקשורת, חברי ארגון להב"ה השתמשו באלימות והסיתו לאלימות נגד פלסטינים ואזרחים ערבים/פלסטינים בתקופת המהומות והתסיסה האזרחית בחודש מאי.

חברי ארגון להב"ה המשיכו להשמיע ביקורת ולתקוף גברים ערבים שהיו במערכות יחסים עם נשים יהודיות, ולהטריד זוגות "מעורבים". ב־9 ביוני חקרה המשטרה את ראש להב"ה בן ציון גופשטיין בחשד להסתה לאלימות בעקבות פרסומים שלו ברשתות החברתיות נגד נישואים מעורבים. עד סוף השנה המשיך המשפט נגד גופשטיין בגין עבירות של הסתה לטרור, אלימות וגזענות, שהחל ב־2020.

הארגון יד לאחים המשיך בפעילותו לשבש את חייהם המשותפים של נשים יהודיות וגברים ערבים, והצהיר שהוא רואה בעצמו "חיל חלוץ יהודי" המחלף נשים יהודיות מכפרים ערביים "עוינים", כך לפי אתר האינטרנט של יד לאחים.

באוקטובר דיווח ה"ג'רוזלם פוסט" כי המשטרה עצרה כמה מחברי ארגון להפמיליה, המתואר לרוב בעיתונות כמועדון אוהדי כדורגל לאומני קיצוני של קבוצת בית"ר ירושלים, בעקבות ההתקפה האלימה של הקבוצה על אוהד שעודד את השחקן המוסלמי של הקבוצה. בחודש מאי הסכים בית משפט לבקשת בית"ר ירושלים, שמתכחשת לארגון, לאסור על שלושה מראשי הארגון להגיע למשחקי הקבוצה.

המשיכו דיווחים על יהודים חרדים שהתנכלו לאנשים שלא התאימו למסורות יהודיות חרדיות במרחב הציבורי של שכונות חרדיות, כגון נהיגה בשבת או לבישת בגדים שלדעתם אינם צנועים. ההטרדות כללו אלימות מילולית, יריקות ויידוי אבנים ובעיטות במכוניות שנסעו בשבת.

המתיחות בין הקהילה החרדית לשאר האזרחים נמשכה, ובכלל זה סביב סוגיות בעניין שירות בצה"ל, דיור, תחבורה ציבורית, השתתפות בכוח העבודה והקפדה על תקנות הקורונה.

ב־30 באפריל התרחש אסון קטלני בהר מירון, במהלך העלייה לרגל השנתית לקברו של רבי שמעון בר יוחאי בל"ג בעומר, שמשכה כ־100,000 איש. לפי הדיווחים בעיתונות, 45 גברים ונערים נהרגו וכ־150 נפצעו באסון האזרחי הקטלני ביותר בתולדות המדינה. פרשנים רבים טענו כי האוטונומיה המוגזמת של העדה החרדית מהמדינה הייתה גורם תורם מרכזי לאסון, וחבר הכנסת החרדי משה גפני (יהדות התורה) קרא להגברת השליטה הממשלתית באתר העלייה לרגל. ב־20 ביוני אישרה הממשלה הקמת ועדת חקירה ממלכתית לאירוע.

אף שהרבנות הראשית ורבנים של רבים מהזרמים החרדיים המשיכו להתנגד לביקורים של יהודים בהר הבית/חראם אל־שריף בגלל הדיון ההלכתי המתמשך האם מותר או אסור ליהודים להיכנס למקום, חלק מהרבנים החרדים דבקו באמירה שהכניסה לאתר מותרת. רבים מקרב הקהילה הציונית שמגדירה עצמה "דתית-לאומית" אמרו כי לביקור באתר יש משמעות עבורם. קבוצות כמו 'מכון המקדש' ו'ייראה' המשיכו לקרוא להרחבת הגישה והתפילה היהודית באתר, וכן להקמת בית מקדש שלישי במקום. במקרים מסוימים מנעה משטרת ישראל מאנשים להתפלל והרחיקה אותם; במקרים אחרים שדווחו דרך הווקף, הרשתות החברתיות וארגוני חברה אזרחית, נראה שהמשטרה לא שמה לב לפעילות.

על פי כלי תקשורת מקומיים, כמה קבוצות יהודיות שלוו על ידי משטרת ישראל ביצעו מנהגים דתיים כמו תפילות והשתטחות. כמה מבקרים יהודים ציינו בפומבי שהמשטרה גמישה כלפיהם ומתירה להם תפילה שקטה.

ארגוני חברה אזרחית דיווחו כי בני נוער להט"בים שחשפו את נטייתם המינית בקהילות דתיות, נאלצו לעיתים להתמודד עם גירוש מבתיהם וסטיגמה מצד רבנים. ארגוני חברה אזרחית ציינו שיש דיווחים על מצוקות נפשיות בקרב בני נוער בקהילת הלהט"ב בגלל היחס אליהם, שהביא כמה מהם לניסיונות התאבדות. אחרים ציינו כי מספר גדל והולך של רבנים, אנשי חינוך וראשי קהילות ביהדות הדתית, מאמצים גישה מקבלת יותר כלפי בני נוער להט"בים.

כמה ארגוני חברה אזרחית דתיים אורתודוקסיים ולא אורתודוקסיים, ערכו טקסי דת פרטיים ובלתי מוכרים כגון נישואין וגירור והנפיקו תעודות כשרות לא מוכרות, כדי לספק חלופה לרבנות הראשית ליהודים שלא יכלו או לא רצו להשתמש בשירותי הרבנות. לפי ארגון החברה האזרחית פנים, בשנת 2019 התקיימו 2,486 טקסי חתונה לא ברבנות, לעומת 2,610 בשנת 2018. באלה נכללו טקסים אורתודוקסיים, קונסרבטיביים, רפורמיים וחילוניים לא רשמיים.

על פי מרכז רקמן לקידום מעמד האישה באוניברסיטת בר אילן, אלפי נשים יהודיות נותרו "לכודות" בשלבים שונים של סירובי גט רשמיים ולא רשמיים, במיוחד בקהילות הדתיות והחרדיות. על פי מרכז רקמן, בחלק מהמקרים התנה הבעל את מתן הגט בכך שאשתו תיעתר לדרישות סחטניות, כמו דרישות הנוגעות לבעלות על נכס או למשמורת על ילדים. על פי מרכז צדק לנשים, אחת מכל שלוש נשים יהודיות שהתגרשו התמודדה עם דרישות כאלה.

ארגוני חברה אזרחית, וביניהם מבוי סתום ועיתים, קידמו את השימוש בהסכמי ממון טרום נישואין כדי למנוע מקרים של עגינות (מקרים שבהם בעלה של האישה אינו מוכן או אינו מסוגל לתת לה גט). הסכמים כאלה כוללים תמריצים כספיים שבן הזוג המסרב יהיה מחויב לשלם כל זמן שהנישואים נמשכים.

במחקר שביצע נתנאל פישר מהמכללה האקדמית למשפטים ומדע שערי משפט וניתח את נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נמצא כי כ-85,000 זוגות נשואים בישראל, שהם 7% מכלל הזוגות הנשואים בארץ, הם נישואים מעורבים של יהודים ולא יהודים. ב-90% מהמקרים בן הזוג הלא יהודי היה "חסר דת", ברוב המקרים מברית המועצות לשעבר, אף שרבים מהם רואים עצמם יהודים אולם הרבנות לא הכירה בהם ככאלה. המחקר קבע כי בכמעט 60% מהזוגות המעורבים, שהם 52,000 מתוך 87,000 הזוגות המעורבים, האישה היא שאינה יהודייה, והמשמעות היא שגם ילדיהם לא ייחשבו יהודים.

שורה של ארגוני חברה אזרחית המשיכו לנסות לקדם הבנה ודיאלוג בין קבוצות דתיות שונות ובין קהילות דתיות וחילוניות, וביניהם נווה שלום/וואחת אלסלאם, יוזמת קרן אברהם, גבעת חביבה, בתי ספר דולשוניים יהודיים-ערביים של עמותות הגר ויד ביד, חדו"ש, המרכז הרפורמי לדת ומדינה, פסיפס, תג מאיר ואגודת המפגש הבין-דתי. לשם דוגמה, מספר הילדים הלומדים בבתי ספר יהודיים-ערביים משולבים של יד ביד בשנת הלימודים שמתחילת ספטמבר עמד על 2,000, לעומת 1,800 בשנה הקודמת.

למרות חוקי העבודה הצהירו חלק מעובדי משק הבית הזרים כי חלק מהמעסיקים אינם מאפשרים להם לקחת יום חופש ביום השבתון השבועי של אמונתם.

באפריל דיווח אתר החדשות "אלמוניטור" כי כ-20 משפחות מחסידי גור רכשו דירות בעיר הדרומית דימונה. בתגובה כתב אחד התושבים ברשתות החברתיות: "זה לא מתאים... קבוצה קיצונית כזו יכולה רק להרוס". ראש עיריית דימונה הציע בריאיון ברדיו לחסידות גור ללכת למקום אחר.

בסקר השנתי של מדד הדת והמדינה בישראל שערך ארגון חדו"ש בקרב 800 יהודים בוגרים ופורסם בספטמבר, נמצא כי 65% מהנשאלים (אותה תוצאה כמו הסקר של 2020) הזדהו כ"חילוניים" (48%) או כ"מסורתיים-לא דתיים" (17%), עם עמדות הנוגעות למדיניות ציבורית על דת ומדינה הקרובות לעמדותיהם של ישראלים חילוניים. מבין הנסקרים, 81% תמכו בחופש דת ומצפון, ו-59% תמכו בהפרדה בין דת ומדינה. 61% תמכו במעמד שווה לזרמים האורתודוקסי, הרפורמי והקונסרבטיבי. רוב גדול לא ראה צורך בגיור דתי שמאושר על ידי הרבנות הראשית כתנאי להכיר ביהדותם של עולים חדשים, ו-35% ראו בגיור דרך הרבנות הראשית כחובה - נתון דומה לשנה הקודמת (34%). 35% ציינו כי יש להכיר בעולים כיהודים אם הם מזדהים ככאלה, ו-35% ציינו כי יש להכיר בעולים כיהודים אם הם עברו גיור אורתודוקסי, קונסרבטיבי או רפורמי. 23% מהנשאלים הסכימו עם עמדת המפלגות החרדיות שלפיה יש לפטור תלמידי ישיבה משירות צבאי או אזרחי.

לפי הסקר, 63% מאוכלוסיית היהודים הבוגרים במדינה תומכים בכך שהמדינה תעניק חופש בחירה לאופן הנישואים, בתוך ביטול המונופול של הרבנות והכרה שווה בנישואין דתיים אזרחיים ולא אורתודוקסיים. על פי אותו סקר, 51% מהציבור ציינו כי אם הייתה ניתנת להם בחירה, הם לא היו מתחננים בטקס אורתודוקסי, לעומת 35% שהביעו סנטימנט זה בשנת 2009, 39% בשנת 2013 ו-47% בשנת 2016. בסקר הנוכחי תמכו 81% בחופש הדת והמצפון, ואילו 59% תמכו בהפרדה בין דת ומדינה. הרוב (73%) לא שמרו שבת על פי ההלכה.

בדוח הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שפורסם ב-22 בדצמבר, צוין כי 84% מחברי הקהילה הנוצרית במדינה אמרו שהם מרוצים מחייהם במדינה. כמו כן, על פי המחקר, נשים ערביות נוצריות החזיקו בשיעורי ההשכלה הגבוהים במדינה.

חלק 4. המדיניות והמעורבות של ממשלת ארה"ב

בפגישות שנערכו עם גורמי ממשל ישראליים, הדגישו השגריר, הממונה על היחסים ונציגים רשמיים נוספים מהשגרירות האמריקנית, את חשיבות הפלורליזם הדתי והכבוד לכל הקבוצות הדתיות. מספר רב של נציגים אמריקנים בדרגים גבוהים ערכו ביקורים רשמיים ביד ושם, כדי להמשיך להפנות זרקור ציבורי לאנטישמיות ולהדגיש את הסובלנות הדתית. שר ההגנה האמריקני ביקר ביד ושם באפריל, והנציג הקבוע של ארה"ב באו"ם ביקר באתר בנובמבר. האירוע הרשמי הראשון של שגריר ארה"ב נערך ביד ושם ב-2 בדצמבר, זמן קצר לאחר הגעתו לישראל, שם גינה בפומבי את האנטישמיות ברשתות החברתיות.

בנובמבר אירח הממונה על היחסים קבלת פנים משותפת לנציגי הקבוצות הדתיות המגוונות במדינה.

בכירים בממשל האמריקני התבטאו בפומבי על חשיבות שמירת הסטטוס קוו בהר הבית/חראם אל-שריף, והעבירו את המסר הזה בפגישות עם גורמי ממשל. במהלך השנה השתמשו פקידי השגרירות בפלטפורמות של הרשתות החברתיות כדי להביע את תמיכת ארה"ב בסובלנות ובחשיבות הפתיחות לבני קבוצות דתיות אחרות. פקידי השגרירות הביעו תמיכה בזכותם של אנשים מכל הדתות לקיים את דתם בדרכי שלום, בתוך כיבוד האמונות והמנהגים של שכניהם. השגרירות פרסמה גם הצהרות פומביות המגנות התקפות על מקומות תפילה.

השגרירות האמריקנית תמכה ביוזמות המתמקדות בדיאלוג בין-דתי ובפיתוח קהילתי ופועלות למען חברה משותפת לאוכלוסיות ערביות ויהודיות. לדוגמה, אחד הפרויקטים היה תוכנית לפיתוח כלכלי קהילתי בין-דתי בעיר העתיקה של המרכז הבינתרבותי לירושלים. פרויקט אחר ריכז שלוש קבוצות בין-דתיות בשכונת היהודיות והפלסטיניות בירושלים, למפגש עם מומחים, רכזים וקבוצות בין-דתיות מקבילות מארה"ב, במטרה לשנות עמדות באמצעות שיח קונסטרוקטיבי על הדמיון והשוני בין הדתות.

השגרירות עודדה גם הפגת מתיחות בין קהילות דתיות וחיזוק ערוצי תקשורת ושותפויות בין דתות באמצעות מפגש משותף של נציגי קהילות דתיות רבות ושונות לקידום מטרות משותפות ולהחלפת ידע וניסיון. תוכניות מטעם השגרירות תמכו ביוזמות חינוכיות וקהילתיות מעורבות של יהודים-ערבים להפחתת מתיחות ואלימות חברתית באמצעות ספורט, אומנויות, פרויקטים סביבתיים ויוזמות.

היוזמות כללו פרויקט של הפורום להסכמה אזרחית, שהפגיש בין בדואים ויהודים ממוצא אתיופי במטרה לטפל באלימות ולבנות קשרים חזקים בין קהילותיהם. מנהיגים דתיים אתיופים ובדואים כאחד רואיינו על עקרונות שיטות שמגלוץ' וסולחה (שיטות מסורתיות ליישוב סכסוכים), כאשר הראיונות הוקלטו ושודרו בכנס מקוון שנערך באוגוסט. תמיכת השגרירות בפורום תג מאיר המשיכה להציע השתלמויות משותפות למורים מוסלמים ויהודים, לקידום סובלנות בין-דתית בבתי הספר.

השגרירות האמריקנית פעלה למיתון מתיחות בין-דתיים ובין-קהילתיים בין אזרחי המדינה היהודים והלא יהודים, באמצעות קידום שילוב המיעוט הערבי בכלכלה הארצית ובמגזר ההייטק בפרט.

במהלך השנה השתמשה השגרירות ברשתות החברתיות כדי להביע את התמיכה האמריקנית בסובלנות ובחשיבות הפתיחות כלפי בני קבוצות דתיות אחרות.

במהלך השנה השתמשה השגרירות ברשתות החברתיות ובשיחות עם כתבים, כדי להבליט אירועים, תוכניות, חגים ומצוות, וידעות חדשותיות הקשורות לדיאלוג בין-דתי וחופש דת.